

Розповідь моряка

Габріель Гарсія Маркес

Габріель Гарсія Маркес

*РОЗПОВІДЬ МОРЯКА,
котрий зазнав корабельної аварії,
плив десять днів на плоту без їжі й питва,
був проголошений національним героєм,
обцілований королевами краси,
зробився багатим завдяки рекламі,
а потім впав у немилість і назавжди був забутий*

Передісторія цієї історії

28 лютого 1955 року надійшло повідомлення про те, що вісім членів екіпажу есмінця "Кальдас" військово-морських сил Колумбії були викинуті за борт і загинули внаслідок бурі, що розгулялася в Карибському морі. Корабель ішов з Мобіля (США), де його лагодили, до колумбійського порту Картахени, куди й прибув без запізнення через дві години після трагедії. Пошук моряків розпочався негайно, в ньому взяли участь кораблі військово-морських сил США, які базуються в зоні Панамського каналу, здійснюючи військовий контроль та інші "добрі послуги" в південних районах Карибського моря. Через чотири дні пошук припинили і моряків офіційно оголосили загиблими. А проте ще через тиждень один із них напівживий з'явився на пустельному березі в північній Колумбії після десятиденного — без їжі й питва — плавання на плоту. Моряка звали Луїс Алехандро Веласко. Ця книжка — журналістський запис його розповіді, опублікований через місяць після корабельної аварії газетою "Ель Еспектадор", що виходить у Боготі.

Та прагнучи відновити хвилину за хвилиною перебіг подій, ні моряк, ні я не знали, що ця виснажлива розвідка зробить нас героями нової пригоди, яка викликала певне занепокоєння в країні, поставила хрест на його славі й кар'єрі, а мені могла коштувати життя. Колумбія переживала тоді період "фольклорної" диктатури генерала Густаво Рохаса Пінільї, двома найвідомішими "подвигами" якого були розстріл мирної студентської демонстрації у центрі столиці і вбивство агентами таємної поліції остаточно не встановленої кількості любителів бою биків, котрі вигуками невдоволення зустріли появу на кориді дочки диктатора. У пресі панувала сувора цензура, і щоденним клопотом опозиційних газет був пошук непов'язаних з політикою тем, здатних розважити читача. В редакції "Ель Еспектадор" ці почесні обов'язки "пекарів" виконували Гільермо Кано — видавець, Хосе Салар — головний редактор, і я — новачок-репортер. Жодному з нас не виповнилося й тридцяти років.

Коли Луїс Алехандро Веласко власною персоною завітав до нас, щоб запитати,

скільки ми заплатимо йому за розповідь, його зустріли як годиться: стара пісенька. Військові протягом кількох тижнів тримали його в госпіталі ВМС, де він мав можливість розмовляти лише з представниками проурядової преси і одним журналістом з опозиції, що переодягнувся у лікаря, його розповідь багато разів повторювалася фрагмент за фрагментом, її заялозили й профанували, і читачам уже, здається, набрид герой, якого найняли для реклами годинників, бо його власний не зіпсувався під час шторму; він з'явився на рекламі взуття — оскільки його черевики виявилися такими міцними, що він не зміг розірвати їх і з'їсти, — і брав участь в інших газетярських дурисвітствах. Йому вручали державні нагороди, він виголошував патріотичні промови по радіо, його — як взірець майбутніх генерацій — показували по телебаченню, його возили по країні, і серед квітів та музики він роздавав автографи й цілувався з королевами краси. Моряк пожинав плоди маленького щастя. І прийшов до нас сам, коли ми його не кликали, хоча спершу довго розшукували, отож тепер нам здавалося, що він нездатний розповісти нічого нового, а за гроші міг вигадати будь-що, до того ж уряд чітко визначив йому межу відвертості. Ми послали його туди, звідки прийшов. Та зненацька Гільермо Кано, пойнятий якимсь передчуттям, наздогнав його на сходах, вибачився і передав мені у руки. Наче дав бомбу з годинниковим механізмом.

Цей двадцятирічний кремезний хлопець з лицем радше сурмача, ніж національного героя, вразив мене передусім своїм талантом оповідача, схильністю до узагальнень і дивовижною пам'яттю, а також вродженим почуттям гідності, що давало йому підставу підсміюватися над власним героїзмом. За двадцять днів, протягом яких я по шість годин записував його спогади і ставив підступні запитання, щоб виявити суперечності, нам вдалося відтворити стислу й правдиву хроніку десяти днів, проведених ^ним у морі, його розповідь виявилася такою докладною й хвилюючою, що мені як літератору лишилося подбати тільки про те, аби йому повірили. З цієї причини, а також тому, що це здавалося нам справедливим, ми домовилися: розповідь буде викладено від першої особи й підписано його іменем. І справді, нинішнє видання — перше, де фігурує моє ім'я.

Друга, ще приємніша несподіванка чекала мене на четвертий день нашої роботи, коли я попросив Луїса Алехандро Веласко розповісти про шторм, який спричинив катастрофу. Певний, що його розповідь варта стільки золота, скільки вона важить, він, посміхнувшись, відповів: "Річ у тім, що справжнього шторму не було". Авжеж, метеослужба на наше прохання підтвердила, що того року в лютому Карібське море було спокійне й прозоре. Правда, ніде доти не надрукована, полягала в тому, що пориви вітру в розбурханому морі спричинили крен корабля, кріплення вантажу, нагромадженого абияк на палубі, не витримало, і вісім моряків були скинуті в море. Це повідомлення викривало три серйозних порушення: по-перше, на есмінці заборонялося перевозити будь-які вантажі, по-друге, через перевантаження нездатний маневрувати, корабель не міг врятувати потерпілих і, по-третє, сам вантаж виявився контрабандою — холодильники, телевізори, пральні машини. Стало зрозумілим, що ця розповідь, як і

есмінець, повнилася погано закріпленим тягарем політичних і моральних порушень, яких ми не могли передбачити.

Історія, поділена на епізоди, друкувалася протягом чотирнадцяти днів. Спочатку уряд зрадив літературному дебюту свого героя. Потім, коли правда побачила світ, було зроблено політичний трюк — спробу заборонити продовження серії: тираж газети на той час майже подвоївся, перед приміщенням редакції вирувала юрба читачів, що скуповували попередні номери, аби мати повне видання. Диктатура в кращих традиціях колумбійських урядів вирішила заглушити правду риторикою: у спеціальному повідомленні урочисто спростовувалася наявність контрабандних товарів на борту есмінця. Намагаючись відстояти свої позиції, ми зажадали від Луїса Алехандро Веласко список членів екіпажу, які мали фотоапарати. Хоча багато хто з них відпочивав у різних районах країни, нам вдалося розшукати їх і купити зроблені під час плавання фотознімки. Через тиждень після того, як розповідь була надрукована в епізодах, вона повністю з'явилася в спеціальному додатку, проілюстрована знімками, придбаними у моряків. На групових знімках, зроблених у відкритому морі, позаду людей можна було безпомилково розгледіти ящики з контрабандним товаром: виднілися навіть назви фірм-виготовлювачів. Диктатура відповіла на удар серією залякувань і репресій, після чого через кілька місяців газету закрили.

Незважаючи на тиск, погрози і вправні спроби підкупу, Луїс Алехандро Веласко не відмовився від своїх слів. Змушений звільнитися з ВМС, не маючи ніякої іншої спеціальності, він позбувся популярності. Через неповні два роки диктатуру було повалено. Колумбію віддано на відкуп іншим режимам, краще закамуюфльованим, але не набагато справедливішим: я в той час вів у Парижі сповнене блукань і ностальгії життя вигнанця, що так нагадує плавання на плоту за течією. Ніхто не чув більше про самотнього моряка, доки за кілька місяців один журналіст не побачив його випадково у конторі якогось автопідприємства. Я бачив це фото: він погладшав і трохи постарів, видно, життя зачепило його за живе, залишивши, проте, суворий німб героя, здатного підірвати власну статую.

П'ятнадцять років я не повертався до цієї розповіді. Вона видається мені гідною публікації, але я ніяк не збагну, яка в цьому користь. Тепер вона виходить окремою книжкою лише тому, що я згодився, не подумавши як слід, але не в моїх звичках брати своє слово назад. Мене мучить думка, що видавців цікавлять не так літературні достоїнства тексту, як ім'я, що стоїть під ним, і що, на превеликий мій жаль, належить модному письменникові. На щастя, є книжки, які належать не тому, хто їх написав, а тому, хто їх вистраждав, і ця одна з них. Отже, авторське... право залишається за тим, хто його заслужив: за безвісним співвітчизником, котрий потерпав десять днів без їжі й питва на плоту, зробивши можливим написання цієї книжки.

Барселона, лютий 1970 р.

ГАБРІЕЛЬ ГАРСІА МАРКЕС.

Розділ 1

Про моїх товаришів, які загинули в морі

22 лютого нас повідомили, що ми повертаємося до Колумбії. Вісім місяців ми стояли в Мобілі, штат Алабама, де провадився ремонт електронного обладнання та бойового спорядження нашого корабля "Кальдас". Поки тривали ремонтні роботи, команда проходила спеціальну підготовку. На дозвіллі ми робили те, що звичайно роблять усі моряки, опинившись на суходолі: ходили з подружками до кінотеатру, а потім збиралися у "Джо Пелуки" — в портовій таверні, де жлуктили віскі та час від часу зчиняли бійки.

Мою подружку звали Мері Едресс, мене познайомила з нею подружка іншого моряка через два місяці після нашого прибуття до Мобіля. Хоча іспанська мова давалася їй надзвичайно легко, гадаю, що Мері Едресс так ніколи й не здогадалася, чому мої товариші називали її Марія Дірексьйон.[10] Маючи звільнення, я звичайно запрошував її до кінотеатру, хоч вона й віддавала перевагу морозиву. Ми розмовляли наполовину англійською, наполовину іспанською, але завжди розуміли одне одного — і в кінотеатрі, і коли ласували морозивом.

Лише одного разу я пішов до кінотеатру без Мері: того вечора показували "Бунт Каїна". Кільком моїм товаришам сказали, що то цікава стрічка про долю тральщика. Проте найцікавішим у фільмі був не тральщик, а шторм. Усі ми зголосилися на тому, що під час шторму слід було змінити курс корабля, як це й зробили бунтівники. Та ні я, ні жоден з моїх товаришів ніколи не попадали в такий шторм, отож він і справив на нас найбільше враження. Коли поверталися на ночівлю, Дієго Веласкес, якого фільм надзвичайно вразив, згадавши, що за кілька днів ми будемо у відкритому морі, промовив: "А що коли з нами трапиться щось подібне?"

Щиро кажучи, я тоді теж був приголомшений. За вісім місяців я відвик од моря. Проте не відчував страху, бо інструктор навчав нас, як поводитися під час корабельної аварії. Але того вечора після перегляду "Бунту Каїна" мене охопило дивне занепокоєння.

Я не збираюся стверджувати, що передчував катастрофу. Та як направду, мене ніколи так не жахало близьке відплиття. Коли я ще хлопчиком у Боготі роздивлявся книжкові ілюстрації, мені й на думку не спадало, що в морі можна загинути. Навпаки, я ставився до нього з великою довірою. І, ставши моряком, жодного разу не відчув найменшої тривоги під час рейсів.

Та я не соромлюся признатися, що, подивившись "Бунт Каїна", спізнав щось схоже на страх. Лежачи горілиць на койці, що височіла над іншими, я думав про своїх рідних і про подорож, яку ми повинні здійснити, перш ніж дістанемося до Картахени. Я не міг заснути. Підклавши руки під голову, слухав, як хвилі стиха хлюпочуть об набережну, слухав рівне дихання сорока матросів, що спали в одному кубрику. Під моєю койкою хропів, наче тромбон, матрос першого класу Луїс Ренхіфо. Не знаю, що йому снилося, але певен, він не спав би так спокійно, якби знав, що через вісім днів морська глибінь назавжди поглине його.

Протягом тижня занепокоєння не залишало мене. День відплиття ближчав із загрозливою швидкістю, і я намагався віднайти впевненість у розмовах з товаришами.

"Кальдас" був готовий до рейсу. В ті дні ми невтомно говорили про своїх рідних, про Колумбію і про плани після повернення. Корабель потроху завантажувався подарунками, що їх ми везли додому: здебільшого це були радіоприймачі, холодильники, пральні машини та електроплити. Я віз радіоприймач.

Оскільки день відплиття ближчав, а позбутися тривоги несила, я постановив собі негайно залишити службу на флоті після прибуття до Картахени. Я більше не ризикуватиму життям у морі. Ввечері напередодні відплиття я пішов попрощатися з Мері, маючи намір розповісти їй про свої побоювання і свої плани. А проте не зробив цього, бо пообіцяв вернутися, та вона й не повірила б, якби я прохопився, нібито вирішив ніколи не виходити в море. Єдиним, кому я розказав про свій намір, був мій найближчий друг, матрос другого класу Рамон Еррера, котрий признався, що й сам вирішив залишити флот одразу після прибуття до Картахени. Потому Рамон Еррера і я разом із Дієго Веласкесом пішли до "Джо Пелуки" вихилити прощальну пляшку віскі.

Ми намірялися випити одну пляшку віскі, а видуддили п'ять. Подружки, з якими проводили майже кожен вечір, дізналися про наше відплиття й вирішили попрощатися з нами, напитися й поплакати, аби виявити в такий спосіб свою вдячність. Диригент оркестру, серйозний чоловік в окулярах, що робили його не схожим на музиканта, виконав на нашу честь програму із кількох мамбо й танго, певний, що це колумбійська музика. Наші подружки плакали й пили віскі, пляшка якого коштувала півтора долара.

Оскільки за останній тиждень ми тричі одержували платню, тож і вирішили сипати грішми. Я через те, що був занепокоєний і хотів набратися. Рамон Еррера був, як завжди, в доброму гуморі, бо походив із Архони і вмів грати на барабані, а ще надзвичайно точно імітував модних співаків.

Ми вже збиралися йти, коли якийсь моряк-янкі наблизився до нашого столу і попросив у Рамона Еррери дозволу потанцювати з його супутницею, дебелою блондинкою, котра менше за всіх пила і найбільше плакала — причому широко! Американець попросив дозволу по-англійському, а Рамон Еррера відштовхнув його, промовивши по-іспанськи: "Не розумію, хай йому чорт!"

То була одна з кращих бійок у Мобілі — з розтрощеними об голову стільцями, радіопатрулем та поліцією. Рамон Еррера встиг дати американцю два важких потиличника й повертався на корабель о першій годині ночі, імітуючи Даніеля Сантоса. Він присягався, що це його останній рейс. Так воно й сталося насправді.

О третій годині ночі 24 лютого "Кальдас" вийшов із порту Мобіль, взявши курс на Картахену. Всі ми раділи, що повертаємося додому. Всі везли подарунки. Старший матрос першого класу, артилерист Мігель Ортега, здавалося, радів більше за інших. Гадаю, жоден моряк ніколи не був таким розсудливим, як старший матрос Мігель Ортега. За вісім місяців у Мобілі він не розтринькав жодного долара. На всю одержану платню накупив подарунків дружині, що чекала його в Картахені. Вранці того дня, коли ми мали відчалювати, старший матрос Мігель Ортега, стоячи на палубі, саме розповідав про свою дружину і дітей, — воно й не дивно, бо він ніколи не говорив про щось інше. Він віз холодильник, автоматичну пральну машину, радіоприймач та

електроплитку. Через дванадцять годин старший матрос Мігель Ортега лежатиме крижем на койці, страждаючи від морської хвороби. А через вісімдесят дві години він лежатиме на морському дні.

Обранці смерті

Коли корабель знімається з якоря, лунає команда: "Особовий склад — по місцях". Кожен перебуває на своєму місці, поки корабель виходить з порту. Я мовчки стояв на посту біля торпедної установки, спостерігаючи, як зникають у тумані вогні Мобіля, але не згадував Мері. Я думав про море. Знав, що наступного дня ми будемо в Мексиканській затоці, небезпечній для плавання цієї пори року. На світанку я не бачив старшого лейтенанта Хайме Мартінеса Діаго, старшого помічника командира з оперативних питань, — єдиного офіцера, який загинув у цій катастрофі. Мені взагалі рідко доводилося бачити його-високого, кремезного й мовчазного. Знав тільки, що він прекрасна людина, родом з Толіми.[11]

Зате я побачив старшину другої статті Хуліо Амадора Карабальйо; твердою ногою той пройшов повз мене, подивився якось мить на даленіючі вогні Мобіля і попрямував на свій пост. Здається, я востаннє тоді бачив його на кораблі.

Ніхто з команди "Кальдаса" не радів так щиро поверненню, як унтер-офіцер Еліас Сабогаль, начальник машинного відділення. Це був справжній морський вовк. Невисокий на зріст, з дубленою шкірою, кремезний та балакучий, йому було років сорок, і, гадаю, більшість із них він пробалакав.

Унтер-офіцер Сабогаль мав підстави радіти більше за інших. У Картахені на нього чекала дружина і шестеро дітей. Але знав він лише п'ятьох: найменший народився, коли ми стояли в Мобілі.

До схід сонця море було абсолютно спокійне. За якусь годину я знову при звичаївся до плавання. Вогні Мобіля губилися вдалині у легкому серпанку, на сході займався ранок. Тепер мене змагала не тривога, а втома. Не спав ніч. Хотілося пити. Давалося взнаки випите напередодні віскі.

О шостій годині ранку ми вийшли з акваторії порту. Пролунала команда: "Особовому складу — відпочивати. Вахтові — по місцях". Почувши наказ, я, не гаючи ні хвилини, подався до кубрика. Під моєю койкою сидів Луїс Ренхіфо; він тер очі, щоб остаточно прокинутися.

— Де ми зараз? — запитав мене.

Я пояснив, що ми щойно проминули порт. Потім заліз на свою койку і спробував заснути.

Луїс Ренхіфо був справжнім моряком. Він народився в Чоко, далеко від моря, але море вирувало в його крові. Коли "Кальдас" пришвартувався для ремонту в Мобілі, Луїса Ренхіфо не було з нами. Він був у Вашингтоні, де проходив підготовку з матеріальної частини. Серйозний і старанний, він володів англійською не гірше, ніж іспанською.

15 березня одержав у Вашингтоні диплом інженера. Там же в 1952 році одружився, його дружина була родом із Домініканської Республіки. Коли есмінець "Кальдас"

відремонтували, Луїс Ренхіфо прибув з Вашингтона, і його зарахували до особового складу. За кілька днів до виходу з Мобіля він казав мені, що, прибувши до Колумбії, передусім клопотатиметься, аби дружина якнайшвидше могла переїхати до Картахени.

Він давно не виходив у море, і я був певен, що Луїс Ренхіфо не витримає хитавиці. Займався перший ранок нашого плавання, Луїс Ренхіфо, одягаючись, запитав мене:

— Тебе ще не захитало?

Я відповів заперечливо. Тоді Ренхіфо мовив:

— Через дві-три години побачу, як ти висолопиш язика.

— Не я, а ти.

І тоді він відказав:

— Того дня, коли мене захитає, — захитається море.

Лежачи на койці й намагаючись заснути, я знову подумав про шторм. Мене, як і минулої ночі, поймав страх. Занепокоєний, я обернувся до Луїса Ренхіфо, котрий закінчував одягатися, й сказав:

— Стережися. Не мели язиком, якщо не хочеш накликати лиха.

Розділ 2

Останні хвилини на борту "Морського вовка"

— Ми вже у затоці, — сказав мені один з товаришів, коли 26 лютого я встав, щоб поснідати. Напередодні мене непокоїло, яка буде погода в Мексиканській затоці. Проте есмінець рухався вперед, хоч і повільно, зате плавно. Я з радістю подумав, що мої побоювання безпідставні, і вийшов на палубу. Обриси узбережжя зникли. Навколо нас тільки зелене море й блакитне небо. Однак посеред палуби блідий, скривлений сидів старший матрос Мігель Ортега, борючись із морською хворобою. Це тривало вже досить довго. Ще коли не зникли з очей вогні Мобіля — відтоді минуло вже двадцять чотири години — старший матрос Мігель Ортега не міг стояти на ногах, хоча й не був новачком на морі.

Мігель Ортега ходив до Кореї на фрегаті "Адмірал Паділья". Він багато плавав, був з морем на "ти". А проте, хоч у затоці панував спокій, не міг без сторонньої допомоги здати вахту. Здавалося, в нього почалась агонія. Він відмовлявся від будь-якої їжі, і ми, що несли вахту разом із ним, посадовили його десь на кормі чи посеред палуби, поки не надійшов наказ відвести його до кубрика. Він ліг долілиць на своїй койці, відвівши голову вбік, у чеканні блювоти.

Здається, Рамон Еррера сказав мені ввечері 26 лютого, що погода в Карібському морі псується. Ми підрахували, що вийдемо з Мексиканської затоки після півночі. На своєму посту біля торпедної установки я з оптимізмом думав про наше прибуття до Картахени. Ніч була ясна, високе небо всіяли зорі. Відтоді як поступив на морську службу, мені подобалося розрізняти зорі. Я розважався цим, поки "Кальдас" йшов курсом на Картахену.

На мою думку, досвідчений моряк, що обійшов цілий світ, може визначити за рухом корабля, в якому він морі. Знайомство з морем, де я робив свої перші кроки, підказало мені, що ми вже в Карібському. Я подивився на годинник. Було пів на першу ночі 27

лютого. Я знав, що ми в Карібському морі, хоч корабель хитало не дуже сильно. Але ж хитало! Мені ніколи не дошкуляла хитавиця, проте цього разу я відчув якийсь неспокій. Дивне передчуття. І тоді, сам не знаючи чому, згадав старшого матроса Мігеля Ортегу, котрий лежав на своїй койці у кубрику, вивергаючи власні нутрощі.

О сьомій ранку есмінець бовтало, наче шкаралупину. Луїс Ренхіфо, чия койка знаходилася під моєю, прокинувся.

— Черевань, — звернувся він до мене. — Тебе ще не захитало?

Я відповів заперечливо. Проте поділився своїми побоюваннями. Ренхіфо — я вже згадував, що це був напрочуд старанний інженер і добрий моряк, — навів цілий ряд доказів, запевняючи, нібито "Кальдасу" в Карібському морі ніщо не загрожує. "Це морський вовк", — додав він. І нагадав, що під час війни в цих самих водах наш колумбійський есмінець потопив німецький підводний човен.

"Це надійний корабель", — сказав Луїс Ренхіфо. Я лежав на своїй койці, не в змозі заснути через бовтанку, і його слова надавали мені впевненості. Проте вітер з лівого борту дедалі дужчав, і я уявляв собі "Кальдас" посеред цього страшного руху хвиль. Знову згадався "Бунт Каїна".

Хоч погода протягом дня не змінилася, плавання йшло звичайно. Здавши вахту, я став думати про те, що робитиму, прибувши до Картахени. Напишу Мері. Писатиму двічі на тиждень, я ж ніколи не лінувався писати листи. Ставши моряком, щотижня писав своїм рідним до Боготи. Часто писав також довгі листи своїм приятелям з кварталу Олайя. Потім я підрахував, скільки часу нам лишилося йти до Картахени: рівно двадцять чотири години. Це була моя передостання вахта.

Рамон Еррера допоміг мені відвести старшого матроса Мігеля Ортегу до його койки. Той почувався дедалі гірше. Відтоді як три дні тому ми вийшли з Мобіля, він нічого не їв. Насилу говорив, його вид позеленів.

Починаються танці

Танці почалися о десятій вечора. Цілий день "Кальдас" бовтало, але не так, як увечері 27 лютого, коли я, не в змозі заснути на своїй койці, з жахом думав про хлопців, які в цей час несли вахту на палубі. Я знав, що жоден моряк у кубрику не спить. Незадовго до півночі запитав свого сусіда знизу Луїса Ренхіфо:

— Тебе ще не захитало?

Як я й передбачав, Луїс Ренхіфо не спав. Та, незважаючи на хитавицю, не втрачав доброго гумору:

— Того дня, коли мене захитає, захитається море. Він любив повторювати цю фразу. Але того вечора ледве встиг її закінчити.

Я вже казав, що відчував занепокоєння. Дивний страх. Та, безперечно, посправжньому перелякався опівночі 27 лютого, коли з гучномовців пролунала команда: "Всім членам екіпажу перейти на лівий борт".

Я зрозумів, що означає цей наказ. Корабель небезпечно нахилився на правий борт, і його намагалися врівноважити нами. Вперше за два роки служби мене поймав страх перед морем. Вітер свистів нагорі, на палубі, де вахтові, мабуть, змогли до рубця й

тремтіли від холоду.

Почувши команду, одразу схопився на ноги. Луїс Ренхіфо встав і спокійно перебрався на одну з вільних койок з лівого борту — вони належали комусь із вахтових. Тримавшись за койки, я й собі спробував перейти, але в ту ж мить згадав про Мігеля Ортегу.

Той не міг поворухнутися. Почувши наказ, намагався встати, але знову впав на койку, виснажений морською хворобою. Слабким голосом сказав мені, що відчувається дуже погано.

— Ми домовимося, щоб тебе звільнили від вахти, — пообіцяв я.

Це здається кепським жартом, але якби Мігель Ортега залишився тоді на своїй койці, він би не загинув.

Не зімкнувши ні на мить очей, на світанку 28 лютого, о четвертій годині, ми — шестеро вахтових з чергової зміни— зібралися на палубі. Серед нас мій найближчий товариш Рамон Еррера. Старшим був унтер-офіцер Гільермо Росо. Це було останнє завдання, яке я виконав на кораблі. Я знав, що о другій годині дня ми прибудемо до Картахени. Сподівався виспатися, коли здам вахту, щоб увечері після восьмимісячної відсутності як слід розважитися на суходолі. О пів на шосту ранку, супроводжуваний юнгою, я спустився вниз. О сьомій годині ми заступили на бойовому посту вахтових, які пішли снідати. О восьмій вони знову заступили нас. Я здав свою останню вахту, як звичайно, хоча вітер дужчав, а хвилі, щоразу більші, налітали на місток і заливали палубу.

На кормі був Рамон Еррера. Там же в навушниках стояв і черговий рятувальник Луїс Ренхіфо. Посеред палуби лежав замучений морською хворобою старший матрос Мігель Ортега. Тут він менше відчував хитавицю. Я перемовив слово з матросом другого класу Едуардо Кастільйо — комірником, уродженцем Боготи, що вів парубоцьке життя й відзначався потайним характером. Не пригадую, про що ми говорили. Знаю лише, що відтоді й до тої миті, коли за кілька годин він потонув у морі, ми більше не бачилися.

Рамон Еррера збирав шматки картону, щоб прикритися ними й спробувати заснути. Спати у кубрику було неможливо через хитавицю. Хвилі, дедалі сильніші й вищі, розбивалися об палубу. Ми з Районом Еррерою вмостилися поміж добре закріплених холодильників, пральних машин і електроплиток, щоб нас не змило хвилею. Лежачи горілиць, я дивився на небо. Так відчував себе спокійніше, певний, що за кілька годин ми будемо в бухті Картахени. Шторм не починався, день був ясний, видимість повна, а небо блакитне. Чоботи не муляли мені ноги, бо після вахти я взяв черевики на каучуковій підшві.

Хвилина мовчання

Луїс Ренхіфо запитав мене, котра година. Було пів на дванадцятю. Корабель вже годину небезпечно хилився на правий борт. Через гучномовці знову повторили команду: "Всім членам екіпажу перейти на лівий борт". Ми з Районом Еррерою не поворухнулися, бо були там, де треба.

Я думав про старшого матроса Мігеля Ортегу, якого бачив перед тим на правому борту, та одразу ж помітив, що той, хитаючись, переходить ліворуч. Він знову розтягнувся долілиць — цього разу на лівому борту, потерпаючи від морської хвороби. В ту ж мить корабель небезпечно нахилився. Я завмер не дихаючи. Велика хвиля налетіла на нас, ми були мокрі, наче щойно вийшли з моря. З великими труднощами есмінець дуже повільно прибрав нормальне положення. Луїс Ренхіфо на своєму посту аж посинів. Знервовано мовив:

— От так халепа! Цей корабель пливе, але не хоче вирівнюватися.

Я вперше бачив Луїса Ренхіфо знервованим. Поруч зі мною вимоклий Рамон Еррера замислено мовчав. Запала хвилинна мовчанка. Її порушив Рамон Еррера:

— Коли віддадуть команду рубати кінці, щоб вантаж полетів у воду, я першим кинусь її виконувати.

Була одинадцята година п'ятдесят хвилин.

Я теж гадав, що з хвилини на хвилину накажуть рубати кріплення вантажу. Це зветься розвантажувальним авралом. Радіоприймачі, холодильники й електроплити після такого наказу негайно полетіли б у воду. Я подумав, що в цьому разі довелося б спуститися в кубрик. На кормі ж ми почувалися в безпеці, оскільки примостилися між холодильниками й електроплитами. Якби не вони, нас змило б хвилею.

Корабель продовжував опиратися, проте нахилився дедалі більше. Рамон Еррера згорнув парусинову накидку й накrywся нею. Нова хвиля, більша за попередню, налетіла на нас, але ми були вже під парусиною. Я тримався за голову руками, поки не відринула хвиля, а через півхвилини захрипіли гучномовці.

"Накажуть рубати кінці", — вирішив я. Натомість впевнений владний голос скомандував: "Членам екіпажу на палубі надіти рятувальні пояси".

Луїс Ренхіфо незворушно тримав однією рукою навушники, а другою натягав рятувальний пояс. Наче після сильної хвилі, я відчув спочатку велику порожнечу, а потім глибоку тишу. Побачив Луїса Ренхіфо — той встиг надіти рятувальний пояс і знову почепити навушники. Я заплющив очі і виразно почув цокання свого годинника.

Якусь хвилину слухав цокання. Рамон Еррера не рухався. Було, мабуть, близько дванадцятої. До Картахени лишалося дві години ходу. Корабель, здавалося, на мить завис у повітрі. Я хотів подивитися на годинника, та вже не побачив ні власної руки, ні годинника. Не побачив і хвилі. Відчув, що корабель кудись провалюється, а вантаж, на який я сперся, падає шкереберть. За частку секунди схопився на ноги, вода сягала моєї шиї. Я побачив Луїса Ренхіфо: вирячивши очі, позеленілий, він мовчки силкувався втриматися, піднявши над собою навушники.

Прагнучи виборсатися на поверхню, я проплив кілька секунд. Плив угору. Мені бракувало повітря. Я захлинався. Спробував учепитися за вантаж, але його не було на місці. Навколо вже не було нічого. Вибравшись на поверхню, я не побачив нічого, крім моря. За мить метрів за сто від мене серед хвиль з'явився корабель, розбризкуючи на всі боки воду, наче підводний човен. Тільки тоді я збагнув, що впав у море.

Розділ 3

На моїх очах гинуть четверо товаришів

У першу мить мені здалося, нібито я один-однісінький посеред безмежного моря. Тримаючись на поверхні, побачив, як друга хвиля налетіла на есмінець, що перебував уже за двісті метрів од мене, і той упав у безодню й зник з очей. Я вирішив, що він затонув. За хвилину, наче підтверджуючи моє припущення, навколо мене виринули численні коробки з крамом, що ними есмінець навантажили в Мобілі. Я продовжував триматися на поверхні поміж коробок з одягом, поміж ящиками з радіоприймачами, холодильниками і різним начинням: вони безладно підстрибували, гнані хвилями. Я й досі не збагнув, що сталося. Приголомшений, вчепився в одну з коробок, безтямно вдивляючись у море. Видалася ясна днина. Крім сильних хвиль, спричинених вітром, і розкиданих на поверхні моря коробок, ніщо не нагадувало про корабельну аварію.

Раптом я став розрізняти крики, що лунали неподалік. Крізь різкий вітер виразно упізнав голос старшини другої статті Хуліо Амадора Карабальйо, який гукав до когось:

— Чіпляйся тут, під рятувальним поясом.

В ту ж мить я наче прокинувся від хвилинного сну. Зрозумів, що я в морі не один. Поруч, за кілька метрів од мене, мої товариші перегукувалися між собою, тримаючись на поверхні. Я швидко міркував. Плисти кудись не було рації. Знав, що ми зараз майже за двісті миль від Картахени, але втратив орієнтацію. А проте ще не відчував страху. Враз подумав, що міг би триматися отак за коробку, поки не надійде допомога. Мене заспокоювало те, що поруч у такій самій ситуації були й інші моряки. І тут я помітив пліт.

Власне, плотів було два, вони пливли метрів за сім один від одного. З'явилися зненацька на гребені хвилі з того боку, звідки лунали голоси моїх товаришів. Мене здивувало, що жоден з них не вхопився за пліт. В одну мить перший пліт зник з очей. Я вагався: ризикнути й поплисти до другого чи надійно триматися за коробку. Та не встиг прийняти рішення, як уже плив до плоту, що віддалявся. Плив хвилини зо три. На якусь мить упустив пліт з очей, але не збився з курсу. Раптом сильна хвиля жбурнула його в мій бік — білий великий порожній пліт. Я міцно вхопився за ґратчастий настил і спробував залізти на середину. Це мені вдалося лише з третьої спроби. Вже на плоту, важко дихаючи, насилу підвівся під безжальними ударами вітру. І побачив неподалік трьох моїх товаришів, що прагнули дістатися плоту.

Я одразу їх упізнав. Едуардо Кастільйо, комірник, міцно тримався за шию Хуліо Амадора Карабальйо. Коли знялася веремія, той був на бойовому посту і тому мав на собі рятувальний пояс. Він горлав: "Тримайся міцніше, Кастільйо". Вони пливли серед розкиданих коробок, метрів за десять од мене.

З другого боку борсався в воді Луїс Ренхіфо. Я за кілька хвилин перед тим бачив, як він намагається виплисти, піднявши у правій руці навушники. Так само незворушно й розважливо, як тоді, коли казав, що його захитає не раніше, ніж захитається море, цей бувалий моряк скинув сорочку, щоб легше було плисти, але при цьому загубив рятувальний пояс. Я хоч і не бачив його, проте упізнав по голосу:

— Череваню, веслуй сюди.

Я швидко захопив весла й спробував наблизитися до них. Хуліо Амадор із Едуардо Кастільйо, котрий учепився за його шию, наближалися до плоту. Вдалині я уздрів маленького й зневіреного Рамона Еррери, четвертого з моїх товаришів: він махав мені рукою, вчепившись другою за якусь коробку.

Лише три метри!

Якби я мусив зробити вибір, то не знав би, з котрого з моїх товаришів починати. Та угледівши Рамона Еррери, з яким брав участь у бійці в Мобілі, — веселого хлопця, котрий за кілька хвилин перед тим був зі мною на кормі, я став відчайдушно гребти. Але пліт був близько двох метрів завдовжки. В здібленому морі він виявився надто важким, а мені доводилося гребти проти вітру. Гадаю, я не просунувся й на метр. З відчаєм озирнувся довкола: Рамона Еррери на поверхні не було. Тільки Луїс Ренхіфо впевнено плив до плоту. Я був певен, що він допливе. Чув, як він сопе, наче тромбон, і не сумнівався, що його впевненість сильніша за примхи моря.

Хуліо Амадор тим часом боровся з Едуардо Кастільйо, який не випускав його шиї. Між нами було принаймні три метри. Якби товариші наблизилися ще трохи, я міг би простягнути їм весло, щоб вони вчепилися за нього. Та в цю мить велетенська хвиля підкинула пліт догори, і з її височезного гребеня я побачив щоглу есмінця, що віддалявся. Хвиля знову жбурнула пліт униз. Хуліо Амадор встиг зникнути з поверхні разом з Едуардо Кастільйо, котрий чіплявся за нього. Лише Луїс Ренхіфо так само спокійно плив до плоту — відстань між нами скоротилася до двох метрів. Не знаю, що спонукало мене на цю безглузду витівку: розуміючи, що не можу рухатися вперед, я опустив весло у воду, наче збирався застопорити пліт, тримати його на місці. Знесилений Луїс Ренхіфо на якусь мить спинився, здійняв руки, як тоді, коли тримав навушники, і знову гукнув до мене:

— Веслуй сюди, черевань!

Вітер дув з того ж боку, звідки долинав голос. Я крикнув, що не можу гребти проти вітру, нехай зробить останнє зусилля, але він, мабуть, не розчув мене. Коробки з краєм десь зникли, а пліт, об який билися хвилі, витанцьовував, підстрибуючи туди-сюди. Раптом я опинився метрів за п'ять від Луїса Ренхіфо й загубив його з очей. Та він з'явився з іншого боку: не втративши самовладання, плив назустріч хвилям, занурюючись, щоб вони не жбурнули його геть. Я став з веслом у руці, сподіваючись, що Луїс Ренхіфо підпливе і зможе ухопитися за нього. Проте помітив, що той втомився і впав у відчай. Захлинаючись, він знову заволав:

— Черевань!.. Черевань!..

Я спробував гребти, але знову марно. Зробив останнє зусилля, щоб Луїс Ренхіфо зміг ухопитися за весло, однак здійнята рука, яка щойно не давала втонути навушникам, в цю ж мить назавжди зникла під водою менше ніж за два метри од весла...

Не знаю, скільки часу простояв я так на плоту з простягнутим веслом, силкуючись втримати рівновагу. Я вдивлявся у воду. Сподівався, що з хвилини на хвилину хтось з'явиться на поверхні. Але в морі не було нікого, і вітер, дедалі дужчий, бився об мою

сорочку, виючи, мов собака. Крам зник з очей. Щогла есмінця поступово віддалялася, отже, корабель не затонув, як мені здалося спершу. Це надало мені впевненості: я вирішив, що зараз вони повернуться і знайдуть мене. Гадав, що котрийсь із моїх товаришів доплив до іншого плоту. Чому б і ні? Правду кажучи, жоден пліт на есмінці не мав належного оснащення. Але ж їх було шість, а крім того, шлюпки, вельботи. Мені здавалося цілком ймовірним, що комусь із моїх товаришів вдалося доплисти до інших плотів, як це зробив я, і, певно, есмінець нас розшукуватиме.

Зненацька звернув увагу на сонце. Розжарене полуденне металеве сонце. Все ще не оговтавшись остаточно, я спантеличено поглянув на годинника. Він показував рівно дванадцятю.

Самотність

Коли Луїс Ренхіфо востаннє запитав у мене на есмінці, котра година, — було пів на дванадцятю. Я знову подивився на годинника за десять до дванадцятої — і тоді біда ще не скоїлася. Коли ж я поглянув на годинника на плоту, була рівно дванадцята. Мені здавалося, що все це тривало дуже довго, а насправді минуло лише десять хвилин відтоді, як я, стоячи на кормі, востаннє подивився на годинника, — за цей час я доплив до плоту, намагався врятувати товаришів і завмер на плоту, вдивляючись у порожнє море, слухаючи різке виття вітру і розмірковуючи про те, що врятують мене не раніше ніж через дві-три години.

"Дві-три години", — підраховував я. Мені здавалося, що це надто довго — залишатися в морі самому дві-три години. Та я спробував упокоритися. В мене не було їжі, ані питва, я знав, що до третьої години дня спрага стане нестерпною. Сонце пряжило голову: після цього сів на краю плоту чекати допомоги.

Лише тепер відчув біль у правому коліні. Штани з грубезного синього сукна вимокли, і я насилу спромігся підкотити холошу вище коліна. Коли мені це вдалося, я злякався, побачивши під коліном глибоку рану, схожу формою на півмісяць. Не знаю, чи то я вдарився об борт корабля, чи, може, поранився об щось, впавши у воду. Знаю одне: я відчув рану, лише сидючи на плоту, і хоча вона трохи пекла, проте перестала кровоточити, зробилася цілком сухою, мабуть, завдяки солі. Не знаючи, що робити, почав перебирати свої речі. Хотів знати, чим володію один посеред моря. Передусім я мав годинник, який продовжував точно йти: я не міг втриматися й поглядав на нього через кожні дві-три хвилини. Крім того, золотий перстень, куплений минулого року в Картахені, ланцюжок, а на ньому медальйон з образом святої Кармен, також куплений у Картахені за тридцять п'ять песо в одного моряка. У кишенях тільки ключі від моєї шафки на кораблі і три поштові листівки, їх мені дали січневого дня у якійсь крамничці в Мобілі, коли я ходив з Мері Едресс за покупками. Знічев'я став читати листівки, щоб трохи розважитися, поки мене врятують. Листівки чомусь нагадали мені зашифровані послання, які моряки, що зазнали корабельної аварії, в пляшці кидають у море. Якби в цю мить у мене була пляшка, я, мабуть, засунув би всередину якусь із своїх листівок, удаючи потерпілого, щоб увечері розважити своїх приятелів у Картахені.

Розділ 4

Перша ніч на самоті в Карібському морі

О четвертій годині дня вітер ущух. Я не бачив нічого, крім води та неба, не мав ніяких орієнтирів, тому минуло більше двох годин, перш ніж збагнув, що пліт рухається. Він рухався просто вперед з тієї хвилини, коли я виліз на нього, — вітер гнав його швидше, ніж це міг би зробити я, якби кермував веслами. А проте мені було невідомо, де перебуваю і в якому напрямку пливу. Я не знав, куди рухається пліт, — до берега чи вглиб Карібського моря. Останнє припущення здавалося більш ймовірним, я не вірив, що море може викинути на берег якусь річ, віддалену на двісті миль, а надто таку важку, як пліт з людиною на борту.

Протягом перших двох годин я подумки — хвилина за хвилиною — стежив за есмінцем. Гадав, що з нього, мабуть, телеграфували до Картахени, вказали точне місце катастрофи, і звідти вже послали літаки й вертольоти, щоб нас порятувати. Я підрахував: літаки мали з'явитися менш ніж за годину.

О першій годині пополудні я вмовстився на плоту, вдивляючись в обрій. Відв'язав три весла й поклав перед собою, готовий гребти туди, звідки з'являться літаки. Хвилини тяглися довго й напружено. Сонце обпало мені лице й спину, роз'їдені сіллю губи горіли. Та я не відчував ні спраги, ні голоду. Жадав одного — щоб з'явилися літаки. В мене був план: помітивши літаки, спробую гребти в їхній бік, потім, коли вони будуть наді мною, схоплюсь на ноги і, стоячи на плоту, махатиму сорочкою. Щоб бути наготові і не гаяти ні хвилини, розстебнув сорочку і, сидячи на борту, продовжував вдивлятися в обрій, причому крутив головою на всі боки, бо не мав уявлення, звідки можуть завидніти літаки.

Була вже друга година. Вітер завивав, і крізь це виття мені вчувався голос Луїса Ренхіфо: "Черевань, веслуй сюди". Я чув його дуже виразно, наче він був тут, за два метри від мене, силкуючись дотягнутися до весла. Але ж я не знав, що коли в морі віє вітер, коли хвилі б'ються об рифи, людині вчуваються голоси, які вона пам'ятає. Вони не змовкають, доводячи людину до нестями: "Черевань, веслуй сюди".

О третій я став втрачати надію. Розумів, що о цій порі есмінець уже пришвартувався в порту Картахени. Мої товариші, радіючи поверненню, через кілька хвилин розбредуться містом. Мені здавалося, що всі вони думають про мене, і це підбадьорило мене й надало сили чекати до четвертої години. Хоч вони й не зателеграфували, хоч не усвідомили, що ми впали у воду, але ж помітять це; коли кинуть якір, бо в таку хвилину вся команда повинна бути на палубі. Це мало статися не пізніше третьої години, і тоді вони негайно повідомлять. Хоч як запізнилися б літаки з вильотом, через півгодини вони неодмінно вилетять на місце події. Отже, о четвертій, найпізніше о пів на п'яту кружлятимуть наді мною. Я продовжував вдивлятися в обрій, поки не вщух вітер, і до мене долинув глухий нескінченний рокіт" Лише тоді перестав чути голос Луїса Ренхіфо.

Довга ніч

Спершу мені здавалося неможливим три години перебувати в морі самому. Але о

п'ятій, коли проминуло п'ять годин, я вже думав, що міг би дочекати ще годину. Сонце сідало. Воно зробилося червоним і великим на заході, і тоді я зміг орієнтуватися. Тепер я знав, звідки з'являться літаки: став так, щоб сонце було ліворуч од мене, і, боючись поворухнутися, бодай на мить відвести погляд або зморгнути, почав дивитися прямо перед собою, в тому напрямку, де, на мою думку, мала бути Картахена. О шостій в мене заболіли очі. Та я однаково пильно вдивлявся. Навіть коли звечоріло, я так само вперто й невідступно дивився вперед. Розумів, що не побачу літаків, але, перш ніж почую шум моторів, зможу розрізнити зелені й червоні вогники, не думаючи про те, що з літаків мене в темряві не помітять. Небо зробилося враз червоним, а я все ще вдивлявся в обрій. Потім воно стало темно-фіолетовим — я дивився. Раптом у небі, що прибрало кольору червоного вина, наче жовтий діамант, з'явилася перша зірка. Це скидалося на сигнал. Бо одразу потому густа ніч залягла над морем.

Першим почуттям, яке охопило мене, коли я залишився в такій темряві, що не бачив власної долоні, — був непереборний страх. Вода хлюпотіла об борт, і я не знав, що пліт продовжує рухатися — повільно, але безперестанно. Морок огорнув усе довкола, і я зрозумів, що вдень не був таким самотнім, як вночі. В пітьмі почувався ще самотнішим на плоту, якого не бачив, а лише відчував під собою: він тихо ковзав по густій поверхні моря, населеного дивними істотами. Щоб самотність не так пригнічувала, став дивитися на циферблат свого годинника. За десять сьома. Мені здалося, що минуло дві-три години, коли я знову поглянув на циферблат, — стрілки показували за п'ять сьому. Коли хвилинка стрілка дійшла до цифри дванадцять — рівно о сьомій — небо всіяли зорі. А мені ввижалося, нібито сплигло стільки часу, що скоро розвидніє. Я з відчаєм думав про літаки.

Зробилося холодно. На плоту ані хвилини не будеш сухим. Навіть якщо сидіти на борту, тіло до половини у воді, бо схоже на кошіль днище занурюється більш як на півметра. О восьмій вечора вода була не така холодна, як повітря. Я знав, що посередині плоту мені не страшні морські тварини, бо захисна сітка не дає їм змоги наблизитися до дна плоту. Але цього вчать в училищі, і в це вірять в училищі, коли інструктор демонструє невелику модель плоту, ти сидиш на лаві о другій годині дня, а поруч сорок твоїх товаришів. Та якщо ти в морі сам, о восьмій годині вечора, тебе охоплює відчай і слова інструктора здаються позбавленими логіки. Я знав, що половина мого тіла в світі, який належить не людям, а морським тваринам, і, незважаючи на крижаний вітер, що шарпав мені сорочку, не наважувався посунутися від борту. За словами інструктора, це найнебезпечніше місце на плоту. Проте тільки там я почувався віддалік од тварин: величезних загадкових тварин, що пропливали поруч.

Тієї ночі я насилу відшукав Малу Ведмедицю, загублену у нескінченних зоряних хащах. Я ніколи не бачив стільки зірок. На все небо жодної прогалини. Та, знайшовши Малу Ведмедицю, вже не наважувався поглянути в інший бік. Не знаю чому, але я почувався не таким самотнім, дивлячись на Малу Ведмедицю. В Картахені, маючи звільнення, ми до світанку просиджували на мосту Манга: Район Еррера співав, імітуючи Даніеля Сантоса, а хтось із нас акомпанував йому на гітарі. Сидячи на камені,

я завжди знаходив Малу Ведмедицю, що мерехтіла над Серро-де-ла-Попа. І тієї ночі на плоту мені на якусь мить здалося, ніби я на мосту Манга, а поруч Рамон Еррера співає під гітару, і Мала Ведмедиця знову над Серро-де-ла-Попа, а не за двісті миль від берега. Думав про те, що саме зараз, коли я дивлюся на Малу Ведмедицю в морі, хтось дивиться на неї в Картахені, — і від цієї думки мені було не так самотньо.

Перша проведена у морі ніч здалася дуже довгою ще й тому, що минула без усяких подій. Неможливо змалювати ніч на плоту, коли не відбувається абсолютно нічого, і ти боїшся морських тварин, а на руці в тебе годинник зі світним циферблатом, від якого несила відірвати погляд бодай на хвилину. Тієї ночі — 28 лютого — я щохвилини дивився на годинника. Це була справжня мука. У відчаї вирішив зняти його, сховати в кишеню, щоб не залежати від часу. Коли мені здалося, що більше не витримаю, була лише за двадцять дев'ята вечора. Я все ще не відчував спраги, ані голоду й був певен, що зможу протриматися до ранку, коли прилетять Літаки. Та годинник доводив мене до нестями. В розпачі я зняв його, щоб покласти до кишені, але, тримаючи у руці, вирішив жбурнути ліпше в море. Якусь мить я вагався. Потім мене пройняв страх: без годинника я почувався б ще самотнішим. Знову надів його на руку й продовжував безупинно дивитися на циферблат — вдень я так само виглядав з-за обрію літаки, поки в очах не замигтіло. По дванадцятій я вже мало не плакав. Досі ні на секунду не стулив повіки. З тією ж надією, з якою раніше сподівався уздріти на небосхилі літаки, я визирав удосвіта вогні кораблів. Годинами пильно вдивлявся в море — спокійне, безмежне й погідливе, — але не бачив жодного вогника, окрім миготливих зірок. На світанку зробилося дуже холодно, і мені здалося, ніби тіло моє стало лискучим від сонця, яке напередодні пропекло наскрізь шкіру. Від холоду тіло пекло ще дужче. Далі занило праве коліно: ніби вода проникла в кістки. Та всі ці відчуття здавалися далекими. Я думав не так про своє тіло, як про вогні кораблів. Вірив, що серед цієї безмежної самотності, серед глухого рокоту моря мені потрібно одне: побачити вогні корабля й заволати так, щоб мене почули на будь-якій відстані.

Денне світло

У морі розвиднялося не так повільно, як на суходолі. Небо зробилося блідим, зникли перші зорі, я так само поглядав спершу на годинника, а потім на обрій. Окреслилися обриси моря. Минуло дванадцять годин, хоча це й здавалося мені неймовірним. Неможливо, щоб ніч тривала так довго, як день. Треба провести цілу ніч у морі, на плоту, не відводячи очей від годинника, щоб збагнути, що ніч набагато довша за день. Та ось починає світати, але ти вже відчуваєшся таким стомленим, що не сприймаєш настання світанку.

Так було й зі мною тієї першої ночі на плоту. Коли почало розвиднюватися, мене вже ніщо не обходило. Я вже не думав ні про воду, ні про їжу. Ні про що не думав, аж поки вітер не вщух, а поверхня моря знову зробилася рівною й золотавою. За цілу ніч я не проспав і секунди, але почувався так, наче щойно прокинувся. Розтягнувшись на плоту, відчув, як ниють мої кістки. Боліла шкіра. А день займався сяйливий, погідний, і серед цієї ясноти, заколисуваний легким подувом вітерця, я відчував у собі приплив

свіжих сил і здатність чекати знову. Це нагадувало сп'яніння. Вперше за свої двадцять років я почувався абсолютно щасливим.

Пліт рухався далі, я не знав, скільки проплив за ніч, та довкола ніщо не змінилося, немовби він не просунувся ні на сантиметр. О сьомій ранку я згадав про есмінець. Там був час сніданку. Я думав про своїх товаришів, які сиділи за столом і їли яблука. Потім їм подадуть яйця. Потім м'ясо. Потім хліб і каву з молоком. Мій рот наповнився слиною, в животі поколювало. Щоб відігнати думку про сніданок, я занурився по шию у воду. Обпалену шкіру огорнула приємна прохолода, сили мої наче поновилися. Занурившись отак, я довго розмірковував, чому раптом пішов на корму із Районом Еррерою замість того, щоб лежати на своїй койці. Хвиля за хвилею я відновив у пам'яті катастрофу і визнав, що поводився, як дурень. У мене не було ніяких підстав стати однією із жертв: я не ніс ваhti, не мав перебувати на палубі. Отож вирішив, що все це підступи долі і засумував. Та, поглянувши на годинника, заспокоївся. Час спливав швидко: було пів на дванадцяті.

Чорна цятка на обрії

Близькість полудня знову нагадала мені про Картахену. Неможливо, щоб вони не завважили моєї відсутності. Я навіть пошкодував, що доплив до плоту, бо мені раптом здалося, що моїх товаришів урятували і тільки я пливу за течією, бо вітер жене мій пліт. Я знову подумки став нарікати на підступність долі, що послала мені цей пліт.

І одразу на обрії мені привиділась якась цятка. Я втупився в оту чорну цятку, що ближчала. Було за десять до дванадцятої. Я так напружив зір, що на якусь мить небо здалося вкритим яскравими лелітками. А чорна цятка рухалася просто на пліт. Через дві хвилини я вже добре розрізняв її обриси. Вона рухалася в чистій блакиті неба, випромінюючи сліпучі спалахи, дедалі вирізняючись з-поміж інших зблисків. Шия нила, в очах мигтіло від небесного іскріння. Але я не відводив погляду від блискучої швидкої лелітки, що рухалася просто на пліт. В ці хвилини я не почувався щасливим. Хвилювання не переповнювало мене. Голова була цілковито ясна, я відчував дивний спокій, стоячи на плоту в чеканні літака, який ближчав. Неквапно скинув сорочку. Я ніби знав, коли саме почати вимахувати нею. Зачекав хвилину, другу — з сорочкою в руці, — поки літак наблизиться ще трохи. Він летів просто на пліт. В ту мить, коли я здійняв руку й почав подавати сигнали, вже виразно чувся, перекиваючи рокіт хвиль, вібруючий гул його моторів.

Розділ 5

З товаришем на борту

Принаймні п'ять хвилин я відчайдушно розмахував сорочкою. Та швидко збагнув, що помилився: літак прямував не до плоту. Побачивши чорну цятку, яка дедалі збільшувалася, я вирішив, що вона пролетить над моєю головою. Та літак пройшов оддалік і на такій висоті, з якої мене не могли помітити. Потім він розвернувся, ліг на зворотний курс і став губитися з очей там, звідки з'явився. Я стояв на плоту під палючим сонцем, задивившись у чорну цятку, ні про що не думаючи, аж поки вона не зникла за обрієм. Тоді знову сів. Засмучений, я все ще не втрачав надії й вирішив якось

остерегтися сонця. Передусім не можна було підставляти під спекотливе проміння легені. Була дванадцята година. Рівно добу провів я на плоту. Ліг горілиць, прикривши обличчя зволоженою сорочкою. Намагався не поринути в сон, розуміючи, яка небезпека чатує, якщо заснути на борту. Подумав про літак: я не був певен, що він розшукував мене. Помітити мене було неможливо.

Лежачи отак на борту плоту, я вперше відчув страшенну спрагу. Слина загустіла, в горлі пересохло. Хотілося випити морської води, та я знав, що від неї зробиться млосно. Можна було трохи попити, але згодом. Та я враз забув про спрагу. Просто над собою почув гул іншого літака, що перекривав рокіт хвиль.

Схвильований, я підвівся. Літак летів з того ж боку, звідки з'явився перший, але цей ішов просто на пліт. В ту мить, коли він пролітав над моєю головою, я знову став, махати сорочкою. Та він летів надто високо. Промайну" і зник. Потім розвернувся — я побачив його обрис на видноколі — й подався туди, звідки прилетів. "Мене шукають", — вирішив я. І, стоячи на борту, чекав, коли з'являться інші літаки.

З літаками я вже трохи розібрався: вони прилітали й зникали в одному напрямку. Отже, там земля. Тепер я знав, куди мушу плисти. Але як це зробити? Як би не просунувся пліт за ніч, однаково до берега було ще надто далеко. Я знав, де берег, але не відав, скільки часу треба гребти, а сонце вже підпалювало шкіру, і шлунок зводило від голоду. Та найбільше мучила спрага. І дедалі важче ставало дихати.

О дванадцятій тридцять п'ять — я навіть не помітив, коли саме він виник, — великий чорний літак, пристосований для приводнення, ревучи, пролетів наді мною. Серце моє закалатало. Я добре його розгледів. День видався ясний, я виразно бачив навіть голову пілота, що висунувся, з кабіни, обдивляючись море в чорний бінокль. Він пролетів так низько, так близько від мене, що мало не зачепив своїми пропелерами. Я чудово бачив напис на крилах: це був літак морської прикордонної охорони зони каналу.

Коли він зник над Карібським морем, я ні на хвилину не сумнівався, що пілот з біноклем помітив, як я вимахував сорочкою. "Мене знайшли!" — вигукував я, все ще махаючи сорочкою. Ошалілий від щастя, я стрибав на плоту.

Мене побачили!

Не минуло й п'яти хвилин, як той самий чорний літак повернувся: він летів у зворотному напрямку на тій же висоті. Летів, нахилившись на ліве крило, і з того боку я ще раз побачив у віконці пілота, котрий дивився в бінокль на море. Я знову став махати сорочкою. Тепер я робив це без відчаю. Вимахував спокійно, наче не благав про допомогу, а вдячно вітав людей, які мене розшукали.

Літак ближчав, й здалося, ніби він втрачає висоту. Якусь мить летів прямо, майже торкаючись води. Я гадав, що літак приводнився, і вже намірявся гребти до нього. Та він одразу почав набирати висоту, розвернувся і втретє пролетів над моєю головою. Я й тепер не вимахував розпачливо сорочкою. Зачекав, коли він буде точно над плотом. Коротко просигналив, певний, що літак опускатиметься дедалі нижче. Та сталося несподіване: він швидко набрав висоту й зник там, звідки з'явився. Я був певен, що

мене помітили. Вони не могли мене не помітити, бо пролітали дуже низько і якраз над плотом. Заспокоївшись, я, щасливий і безтурботний, усівся чекати.

Чекав цілу годину. Зробив важливий висновок: перші літаки прилітали, безумовно, з боку Картахени. А чорний літак подався в бік Панамі. Я підрахував, що коли кермуватиму прямо, трохи відхилившись від напрямку вітру, то незабаром дістануся до берега поблизу Толу.[12] Це була точка приблизно посередині між пунктами, звідки з'являлися літаки.

За моїми підрахунками протягом години мене повинні були врятувати. Та минула година, а в чистому й абсолютно спокійному морі не відбувалося ніяких змін. Збігло ще дві години. І ще дві, впродовж яких я незворушно сидів на борту. Напружено, побоюючись зморгнути, вдивлявся в море. О п'ятій сонце почало схилитися надвечір. Я все ще не втрачав надії, хоча й занепокоївся. Був певен, що з чорного літака мене помітили, проте не міг пояснити, чому це через стільки часу по мене ніхто не прилетів. В горлі пересохло. Дихати ставало щодалі важче. Я розгублено спостерігав обрій, коли раптом ні з того ні з сього підстрибнув і впав на середину плоту. Повільно, наче переслідуючи жертву, вздовж плоту промайнув акул'ячий плавник.

Акули з'являються о п'ятій

Це була перша тварина, яку я побачив після майже тридцятигодинного перебування на плоту. Акул'ячий плавник викликає жах, бо всім відома хижість цієї тварини. Та, щиро кажучи, ніщо не здається таким миролюбним, як акул'ячий плавник. Ніби це й не частка тварини, надто хижої. Плавник зелений і шерхкий, немов кора дерева. Дивлячись, як він пропливає біля самісінького плоту, я навіть відчув свіжий і трохи гіркуватий запах кори. Годинник показував кілька хвилин по п'ятій. Море на заході було погідне. Інші акули спокійно наблизилися до плоту й полювали поки зовсім не посутеніло. Жодний вогник не засвітився, та я відчував, як вони колють у темряві, краючи морську гладінь лезами своїх плавників.

Відтоді я більше не сідав на борту плоту після п'ятої. Завтра, післязавтра і через чотири дні мав уже доволі досвіду й знав, що акули тварини пунктуальні: вони з'являлися одразу після п'ятої і зникали, коли спадала темрява.

На заході сонця прозора глибіння моря справляє надзвичайне враження. Різнобарвні риби наближалися до плоту. Величезні жовті й зелені риби, смугасті синьо-червоні рибки, круглі, маленькі супроводжували пліт до сутінків. Раптом влучала металевою блискавкою акула, збурена вода червоніла від крові, і шматки роздертої риби ще якусь мить плавали біля плоту. І тоді сила-силенна маленьких рибок кидалися на рештки жертви. В такі хвилини я продав би душу за найменший шматочок недоїдків акул. Настала моя друга ніч у морі. Ніч, повна голоду, спраги, розпачу. Я відчував себе покинутим, адже вперто покладав надії на літаки. І тільки тепер упевнився, що врятувати мене можуть лише власна воля й сили, що залишилися.

Мене здивувала одна обставина: я відчував слабкість, але не виснаження. Майже сорок годин не пив, не їв, більше двох діб не спав, бо вночі напередодні катастрофи стояв на вахті. А проте ще міг гребти.

Знову став шукати у небі Малу Ведмедицю. Вступився в неї і почав гребти. Вітер дув не в тому напрямку, куди я мав кермувати, щоб Мала Ведмедиця була в мене точно по курсу. О десятій вечора я закріпив два весла і запрацював ними. Спершу мої порухи були сповнені відчаю. Згодом я заспокоївся й гріб, задивившись на Малу Ведмедицю, яка, на мою думку, мерехтіла якраз над Серро-де-ла-Попа.

Вода шуміла, і я знав, що рухаюся вперед. Втомившись, схрещував весла й схиляв голову, щоб перепочити. Потім знову налягав на весла — з новою силою й новою надією. Опівночі я все ще продовжував гребти.

Товариш на плоту

Близько другої години ночі я відчув себе повністю висотаним. Схрестив весла й спробував заснути. Голод не мучив мене. Тільки спрага. Я так втомився, що схилив голову на весло, приготувавшись умерти. І раптом уздрів матроса Хайме Манхарреса: той сидів на палубі есмінця, пальцем показуючи мені курс на порт. Хайме Манхаррес, родом із Боготи, був одним із найдавніших моїх приятелів на флоті. Я часто думав про товаришів, які намагалися учепитися за пліт. Запитував себе, чи вдалося їм наздогнати інший пліт, чи підібрав їх есминець, чи, може, їх знайшли літаки. Але досі не думав про Хайме Манхарреса. Та варто було заплющити очі, як переді мною постав усміхнений Хайме Манхаррес: він показував мені курс на порт, потім сів напроти мене в їдальні, тримаючи в руці тарілку з фруктами й вареними яйцями.

Спершу це був сон. Я заплющував очі, засинав на кілька хвилин — і переді мною неодмінно, в тій самій позі з'являвся Хайме Манхаррес. Зрештою я зважився заговорити з ним. Не пригадую, яким було моє перше запитання. Не пригадую, що він відповів. Та я пам'ятаю, що ми сиділи й розмовляли вдвох на палубі, і раптом — за п'ять до дванадцятої — накопилася хвиля, фатальна хвиля, і я прокинувся й скочив, учепившись щосили за ґратчастий настил, щоб не впасти в море.

Вдосвіта небо потемнішало. Я не міг спати, бо не мав більше сили навіть для того, щоб заснути. В темряві не бачив протилежного кінця плоту. Але продовжував вдивлятися в пільму, намагаючись прозирнути її. І тоді на краєчку плоту знову ясно угледів Хайме Манхарреса, що сидів у похідній формі — штанях і сорочці синього кольору і трохи зсунутій на праве вухо шапочці, на якій, незважаючи на морок, легко можна було прочитати напис: "Кальдас".

— Привіт, — мовив я до нього, наче й не було нічого. Певний, що Хайме Манхаррес — ось він, поруч. Певний, що він весь час сидів тут.

Байдуже, сон це був чи ні. Знаю напевне, що не спав, був при пам'яті, добре чув свист вітру й рокіт моря. Відчував голод і спрагу. І анітрохи не сумнівався в тому, що Хайме Манхаррес пливе на плоту разом зі мною.

— Чому ти не прихопив на кораблі питної води? — запитав він.

— Бо ми вже наближалися до Картахени. Я лежав на кормі з Районом Еррерою.

Це був не привид. Я не відчував страху. Мені здавалося безглуздя, що раніше я сидів на плоту один, не знаючи, що поруч є інший матрос.

— Чому ти нічого не поїв? — знову озвався Хайме Манхаррес.

І я добре пам'ятаю свою відповідь:

— Бо мені нічого не дали. Я просив яблук і морозива, а мені не дали. Не знаю, де вони їх приховали.

Хайме Манхаррес не відповів. Якийсь час він мовчав. Тоді знову показав курс на Картахену. Я простежив за порухом його руки і побачив вогні порту, бакени в бухті, що немов витанцьовували на воді. "От ми й прибули", — проказав я, пильно вдивляючись у вогні порту, незворушно, не відчуючи ніякої радості, наче повернувся із звичайного плавання. Я попросив Хайме Манхарреса погребти ще трохи. Та його вже не було. Він зник. Я знову залишився самотній на плоту, а вогні порту виявилися першими променями сонця. Першими променями третього дня моєї самотності у відкритому морі.

Розділ 6

Рятівний корабель і острів людоджерів

Спершу я вів рахунок дням відповідно до найважливіших подій: перший день, 28 лютого, був днем катастрофи. Наступний — днем появи літаків. Третій — днем найбільшого розпачу: того дня не сталося нічого особливого. Пліт плів за вітром. Я не мав сили гребти. День видався похмурий, було холодно, сонце сховалося в хмарах, і я втратив орієнтацію. Вранці я не знав, звідки можуть з'явитися літаки. Пліт не має носа та корми. Він квадратний, іноді пливе вбік, непомітно кружляє на одному місці, а коли втрачаєш орієнтири, то невідомо, куди рухаєшся — вперед чи назад. Море довкола однакове. Іноді я лягав на задньому— щодо руху плоту-борту. Прикривав обличчя сорочкою. Підвівшись, упевнювався, що пліт пливе в протилежний бік. І тоді я не знав, чи він змінив напрямок руху, чи кружляє на одному місці. Після третього дня щось подібне стало відбуватися з відліком часу.

Опівдні я зробив дві речі: по-перше, закріпив весло з одного краю плоту, щоб знати, чи рухається той весь час в одному напрямку. По-друге, надряпав ключами на борту риски для кожного проведеного на плоту дня і підписав під ним дати. Під першою рискою поставив число 28.

Провів другу риску й поставив наступне число — 29. Третя риса відповідала третьому дню — 30. Та я помилився. Гадав, що було 30 число, насправді ж було 2 березня. Збагнув це тільки на четвертий день, засумнівавшись, скільки їх взагалі у цьому місяці — тридцять чи тридцять один. І нарешті згадав, що був лютий, і хоча тепер це здається дурницею, тоді через помилку я втратив лік часові. На четвертий день я вже не був певний, що мої позначки відповідають кількості днів, проведених на плоту. Скільки їх минуло? Три? Чотири? П'ять? Згідно з рисками — минуло три дні. Та я не був певен цього, так само як не знав достеменно, рухається пліт уперед чи назад. Я волів не думати про це, щоб не припуститися нових помилок, і остаточно втратив надію на порятунок.

Я досі не їв і не пив. Думати не хотілося, думки плуталися в голові. Обпалена сонцем шкіра нестерпно боліла й вкривалася пухирями. На базі військово-морських сил інструктор попереджав, що ні в якому разі не можна підставляти під сонячне проміння

легені. І я дбав про це. Зняв сорочку, змочував її час від часу і підв'язував до паска, бо кожний дотик до шкіри був надто болючим. Спрага мучила мене вже чотири дні, я задихався, відчуваючи гострий біль у горлі, в грудях і під ключицями; на четвертий день я випив трохи солоної морської води. Вона не вгамовує спраги, але освіжає. Я довго не наважувався пити, бо знав, що вдруге повинен випити менше води, та й то через багато годин.

Щодня з дивною пунктуальністю, рівно о п'ятій, з'являлися акули. Вони бенкетували навколо плоту. Великі риби вистрибували з води, а через кілька секунд на поверхні вже плавали їхні рештки. Остуділі акули знавісніло метушилися в закритій воді. Вони ще не намагалися розтрити пліт, але його білий колір явно принамажував їх. Відомо, що акули найчастіше нападають на білі предмети. Акула короткозора, тому й бачить лише білі або блискучі предмети. Інструктор попереджав нас: слід заховати блискучі предмети, щоб не привертати увагу акул.

Я не мав блискучих предметів. Навіть циферблат мого годинника був темний. Та я почувався б спокійніше, якби мав якісь білі предмети і міг кидати їх у воду подалі від плоту, щоб акули не намірялися перестрибнути через борт. Про всяк випадок, починаючи з четвертого дня, о п'ятій пополудні я завжди стояв з веслом у руці, щоб боронитися від акул.

Бачу корабель!

Уночі я закріплював весло й пробував заснути. Не знаю, тільки уві сні чи наяву також щоночі бачив я Хайме Манхарреса. Кілька хвилин ми про щось розмовляли, а потім він зникав. Я звик до його з'яв. Коли сходило сонце, я вірив, що це галюцинації. Проте вночі анітрохи не сумнівався, що Хайме Манхаррес — ось він, на плоту, розмовляє зі мною. На п'ятий день удосвіта він теж силкувався заснути. Мовчки куняв, спершись на друге весло. Раптом став вдивлятися в море. Гукнув:

— Дивись!

Я звів очі. Кілометрів за тридцять від плоту виразно побачив миготливі вогні корабля: він, як і пліт, плив за течією.

Вже багато годин я не мав сили гребти. Та, уздрівши вогні, підвівся, міцно закріпив весла й спробував гребти до корабля. Бачив, як той повільно пливе, і на якусь мить роздивився не тільки вогні на щоглі, а й тінь від неї, відбиту першим ранішнім промінням.

Я боровся з вітром. Гріб відчайдушно — де й сила взялася після чотирьох днів без їжі та сну, — та, мабуть, не зрушив пліт з місця бодай на метр: заважав вітер.

Вогні віддалялися, я спитнів. Вибився із сил. Через двадцять хвилин вогні остаточно зникли. Зорі почали гаснути, небо зробилося темно-сіре. Зневірений, я випустив весла й звівся на ноги: крижаний ранішний вітер шмагав мене, а я кілька хвилин кричав, мов навіжений, один посеред моря.

Я сидів, спершись на весло, коли знову побачив сонце. Сили полишили мене. Я нізвідки не чекав допомоги і прагнув смерті. А проте бажання смерті викликало в мені дивну реакцію: я одразу починав думати про небезпеку. І думка ця наснажувала для

дальшого опору.

Вранці п'ятого дня я вже хотів будь-що змінити курс плоту. Мені спало на думку, що, пливучи за течією, врешті-решт пристану до острова, де живуть людожери. В Мобілі я прочитав у якомусь журналі оповідання про моряка, котрий зазнав корабельної аварії і потрапив до людожерів. Але тепер я згадував не це оповідання. Згадував "Моряка-відступника" — книжку, яку за два роки перед тим читав у Боготі. В ній ішлося про моряка, котрий під час війни, після того, як його корабель наштовхнувся на міну, доплив до найближчого острова. Там він протримався двадцять чотири години, харчуючись дикими плодами, поки його не знайшли людожери: вони кинули моряка в окріп і зварили живцем. Я став настирливо думати про той острів. І вже не уявляв берега, на якому б не жили людожери. Вперше за п'ять днів самотності у відкритому морі мої побоювання змінили напрямом: тепер я боявся землі сильніше, ніж моря.

Опівдні лежав на борту, заколисаний сонцем, голодом і спрагою. Ні про що не думав. Втратив відчуття часу та місця. Спробував звестися на ноги, щоб перевірити свої сили, але тіло не слухалося мене.

"Ось і настав цей час", — подумав я. Мені й справді здалося, що настала найжахливіша хвилина, про яку говорив інструктор: коли людина прив'язує себе до плоту. Надходить мить, коли вже не відчуваєш ані спраги, ані голоду. Не відчуваєш, як сонце безжально пече вкриту пухирями шкіру. Не думаєш ні про що. Не відчуваєш абсолютно нічого. Та надію не втрачено. Залишається останнє: відв'язати кінці ґратчастого настилу й прив'язатися до плоту. Під час війни знаходили чимало трупів, подзьобаних птахами, але міцно прив'язаних до плоту.

Я сподівався, що в мене стане сили дочекатися ночі, не прив'язуючи себе до плоту. Я впав на дно, простягнув ноги й на кілька годин занурився по шию у воду. Під палючим сонцем рана на нозі знову почала боліти. Я наче роз'ятрив її. Цей біль ще раз пробудив мене до життя. У прохолодній воді сили мої поновилися. Але шлунок сильно болів, живіт звело, з нього долиняло довге й глухе бурчання. Це було нестерпно.

Насилу піднявся, розстебнув пасок і відчув величезне полегшення, вперше за п'ять днів випустивши повітря. І вперше за п'ять днів риби відчайдушно билися об борт, намагаючись розтрощити обшивку.

Сім чайок

Побачивши риб, лискучих і таких близьких, я знову відчув голод. Уперше мене охопив справжній відчай. Тепер я знав, що робити. Забувши про втому, схопив весло й приготувався останнім зусиллям вцілити по голові якусь із риб, що юрили, ся зовсім поруч і вистрибували над плотом. Не пам'ятаю, скільки разів ударяв веслом. Щоразу відчував, що удар досяг мети, але марно сподівався на здобич. Риби влаштували справжній бенкет у збуреній воді біля плоту, жеручи одні одних; тут же серед риб черевом догори плавала акула.

Через акулу мені довелося відмовитись від свого наміру. Закріпив весло й вмовився на борту. За кілька хвилин мене охопила нестримна радість: над плотом

кружляли сім чайок.

Для голодного матроса, самотнього у відкритому морі, чайки — це знак надії. Звичайно зграї чайок супроводять кораблі, але тільки в перший день плавання. Отже, кружляння семи чайок над плотом означало, що берег десь близько.

Якби я міг, то сів би за весла. Та сили зовсім полишили мене. Ледве протримався кілька хвилин на ногах. Певний, що наближаюся до землі і мені лишилося зо два дні путі, зачерпнув рукою трохи води, попив і знову ліг на борту, горілиць, аби сонце не обпекло легені. Я не прикрив обличчя сорочкою, аби бачити чайок, які летіли повільно, під гострим кутом над безмежжям моря. Була перша година пополудні п'ятого дня мого плавання.

Я не помітив, коли вона прилетіла. Лежав на плоту і близько п'ятої години надумав перебратися на середину, перш ніж припливуть акули. І раптом побачив маленьку чайку, завбільшки з мою долоню, що кружляла над плотом, сідаючи на якусь мить на протилежному борту.

Рот наповнився холодною слиною. Я не знав, як упіймати чайку. Не мав ніякого знаряддя, лише свої руки й кмітливість, загострену голодом. Інші чайки зникли. Залишилася тільки ця, невеличка, кольору кави, з лискучим пір'ям, що стрибала на борту.

Я завмер. За спиною відчув лезо плавника: пунктуальні акули з'явилися точно о п'ятій. Та я вирішив ризикнути. Не наважувався навіть поглянути на чайку, щоб та не помітила поруку голови. Бачив, як чайка літає — дуже низько, просто наді мною. Бачив, як віддаляється, губиться в небі. І не втрачав надії. Я ще не знав, як уб'ю її. Знав лише, що вмираю з голоду, і якщо лежатиму незрушно, чайка підлетить і я зможу впіймати її рукою.

Чекав, мабуть, з півгодини. Багато разів вона з'являлася й зникала. Була мить, коли біля самісінької моєї голови, розрізаючи рибу, промайнув акулячий плавник. Та замість страху мене змагав ще сильніший голод. Чайка стрибала на борту. Був п'ятий день мого плавання. П'ятий день без їжі. Хвилювання охопило мене, серце калатало в грудях, але я лежав нерухомо, як мрець, і відчував, що чайка підлітає до мене.

Я лежав на борту, притиснувши руки до стегон. Протягом півгодини боявся навіть зморгнути оком. Сяйливе небо сліпило очі, та в цю напружену мить я не насмілювався їх примружити. Чайка дзьобала мої черевики.

Проминуло ще добрих півгодини, і раптом я відчув, що чайка сіла мені на ногу. Легенько дзьобнула штани. Я не поворухнувся, і вона сильно дзьобнула мене в коліно. Я мало не підскочив од болю. Але стримався. А чайка підстрибнула до правого стегна, за п'ять-шість сантиметрів од моєї руки. Я затамував віддих, моя рука з несподіваною силою стала непомітно тягнутися до пташки.

Розділ 7

Відчай голодного

Якщо людина ляже посеред площі, сподіваючись упіймати чайку, вона може пролежати там ціле життя. Але за сто миль від берега — все по-іншому. У чайок

інстинкт самозбереження загострений, коли вони на суходолі. В морі ці птахи довірливі.

Я лежав нерухомо, і маленька чайка, що скочила мені на стегно, мабуть, повірила, що я мертвий. Я її бачив на собі. Вона дзьобала штани, та це було не боляче. Моя рука продовжувала тягнутися до неї. В ту саму мить, коли чайка відчула небезпеку й спробувала злетіти, я зненацька вхопив її за крило, метнувся на середину плота й приготувався з'їсти свою здобич.

Очікуючи, поки вона сяде мені на стегно, був певен, що, впіймавши чайку, з'їм її живцем, навіть необскубану. Я голодував, а думка про кров пташки посилювала спрагу. Та тримаючи її в руці, відчуваючи тріпотіння гарячого тільця, дивлячись в її круглі, блискучі, брунатні очі, — завагався.

Одного разу, стоячи з карабіном на палубі, я намірявся поцілити одну з чайок, що летіла за кораблем. Начальник корабельної артилерії, досвідчений моряк, зауважив тоді: "Не будь невдячним. Бачити чайку для моряка однаково, що бачити землю. Вбити чайку — справа не гідна моряка". Я згадав ці слова, стоячи на плоту з упійманою чайкою в руці, готовий розшматувати її. Хоч я й голодував п'ять днів, слова начальника артилерії звучали у моїх вухах, мов щойно почуті. Та голод переважив усе. Я міцно стиснув голову чайки й став скручувати її, наче курячу.

Вона виявилася надто тендітною. Я одразу ж відчув, як зламалися в'язи. Стиснув удруге — і гаряча кров зацебеніла по моїх пальцях. Мені стало шкода чайки. Це скидалося на вбивство. Голова тріпонулася, відокремилася від тільця й залишилась, все ще сіпаючись, у моїй руці.

Цівка крові принадила риб. Промайнуло, штовхаючи пліт, біле лискуче черево акули. В таку мить акула, знавісніла від запаху крові, може перекусити сталевий лист, її щелепи містяться не згори, а знизу — тому вона змушена повертатися, коли їсть. Та акула короткозора й ненажерна і, повертаючись догори черевом, хапає все, що бачить перед собою. Здається, саме в таку мить акула вирішила напасти на пліт. Перелякавшись, я кинув їй голову чайки із жахом спостерігав, як за кілька сантиметрів від плота ці величезні тварини б'ються за голову чайки, меншу ніж куряче яйце.

Передусім я спробував обскубти її. Тільце виявилось дуже ніжним, а кісточки можна було переломити пальцями. Я намагався видерти пір'я, проте воно вросло в білу ніжну шкіру, і разом із закривавленим пір'ям відривалися шматки м'яса. Чорна липуча рідина на пальцях викликала в мене відразу.

Легко казати, нібито після п'яти днів голодування людина може з'їсти будь-що. Яким би голодним не був, тебе нудить, коли бачиш жмут закривавленого пір'я, що відгонить сирою рибою й коростою.

Спочатку я гадав обскубти її обережно, дотримуючись певної послідовності. Але не врахував, яка ніжна в неї шкіра. Поки вискубував пір'я, чайка почала танути в моїх руках. Я обмив її у воді, що була всередині плота. Потім розірвав навіпіл: побачив рожеві тельбухи, сині нутрощі — і мене мало не вивернуло. Підніс до рота шматок ніжки, та не міг його проковтнути. Авжеж. Я уявив, що жую жабу. З відразу впхнув у

рот шматок, що тримав, і заціпенів із бридкою грудочкою закривавленого пір'я й кісток у руці.

Мені одразу спало на думку, що м'ясо чайки, яке я не можу з'їсти, вдасться використати як наживку. Але я не мав ніякого знаряддя для рибальства. Якби ж то в мене був хоч гачок. Або трохи дроту. Натомість я мав ключі, годинник, перстень і три поштові листівки, куплені в Мобілі.

Я подумав про пасок. Подумав, що замість гачка можна пристосувати пряжку. Але всі мої зусилля виявилися марними. Вечоріло. Риби, збуджені запахом крові, вистрибували навколо плоту. Коли зовсім стемніло, я жбурнув у воду рештки чайки, ліг і приготувався вмерти. Спершись на весло, чув глуху бійку за кістяк птаха, котрого я не зміг з'їсти.

Тієї ночі мало не вмер від виснаження й розпачу. Незабаром знявся сильний вітер. Пліт кидало збоку в бік, а я навіть не подумав, що слід прив'язатися. Лежав знесилений у воді, висунувши тільки ноги й голову.

Та опівночі все змінилося: визирнув місяць. Вперше за всі ночі, що минули після катастрофи. Поверхня моря виблискувала в блакитному місячному сяйві. Тієї ночі Хайме Манхаррес не з'явився. Я zostався сам, зневірений, покинутий долею на дні плоту.

А проте щоразу, коли я вже втрачав самовладання, щось знову живило мою надію. В ту ніч це було віддзеркалення місяця в хвилях. Море розгойдалося, і в кожній хвилі мені ввижались вогні корабля. Минуло вже дві ночі відтоді, як я перестав сподіватися, що мене підбере якийсь корабель. Але в ту освітлену місячним сяйвом ніч— мою шосту ніч у відкритому морі — я весь час пильно вдивлявся в обрій, майже так само напружено і з тією ж надією, що і в першу. Якби зі мною повторилося те ж саме, я вмер би з відчаю: тепер я знаю, що пліт пливе там, де не пролягають маршрути кораблів.

На порозі смерті

Не пам'ятаю світанку шостого дня. Здається, цілий ранок я пролежав на дні плоту — між життям і смертю. Згадував рідних, вони розповідали мені про те, що насправді відбувалося в ті дні, коли я пропав безвісти. Мене не здивувало, що мені влаштували бучну панахиду. На шостий ранок самотництва в морі я вірив, що все було саме так. Знав, що сім'ю сповістять про моє зникнення. Оскільки літаки не поверталися, виходить, від дальших розшуків відмовились і мене оголосили мертвим.

Все це майже відповідало дійсності. Та я весь час чинив опір. Знаходив життєві сили, чіплявся за якусь дрібницю, що вселяла нову надію. Але на шостий день я вже ні на що не сподівався. Лежав на плоту, наче мрець.

Вдень, згадавши, що незабаром п'ята година і скоро з'являться акули, зробив невдалу спробу підвестися й вилізти на борт. За два роки перед тим на березі у Картахені бачив рештки людини, розшматованої акулою. Я не хотів такої смерті. Не хотів, щоб мене роздерла зграя ненажерних тварин.

Настала п'ята година. Пунктуальні акули оточили пліт. Я насилу підвівся, щоб відв'язати кінці, якими кріпився настил. День був прохолодний. Море спокійне. Я

відчув деяку полегкість. І раптом побачив чайок — тих самих, що й напередодні, і мені знову захотілося жити.

В цю мить я з'їв би що завгодно. Голод мучив мене. Та ще дужче боліло пересохле горло, щелепи задеревіли від бездіяльності. Я мусив щось з'їсти. Для цього підійшли б каучукові підшви моїх черевиків, але я не мав чим їх відрізати. І тоді згадав про поштові листівки з Мобіля.

Вони лежали вимоклі у кишені штанів. Я розірвав їх, запхав у рот і став жувати. Сталося диво: біль у горлі поменшав, рот наповнився слиною. Я жував листівки неквапно, наче жуйку. Після першого стиску занили щелепи. Та, жуючи поштову листівку, яку хтосьна-чому зберігав відтоді, як ходив із Мері Едресс до крамниці, я поступово набирался сили й оптимізму. Гадав, що зможу без кінця жувати листівки, щоб полегшити біль у щелепах. Про те, щоб виплюнути їх у море, не було й мови — я не міг дозволити собі таке марнотратство. Відчув, як малесенькі шматочки пережованого паперу досягли шлунку, і з тієї хвилини повірив, що врятуюся, що мене не зжеруть акули.

Які на смак черевики?

Полегкість, якій я завдячував поштовими листівками, розпалила мою уяву до розшуків нової поживи. Якби в мене був ніж, я розрізав би черевики й з'їв каучукові підшви. Вони здавалися мені найбільш придатними для їжі з-поміж усього, що я мав. Спробував відірвати з допомогою ключів білу чисту підшву. Але марно. Неможливо було відокремити бодай шматочок добре припасованої до черевика підшви.

У відчаї став кусати пояс, поки не розболілися зуби. Та не зміг відкусити ані шматочка. Я, мабуть, скидався на звіра, коли рвав зубами черевики, пояс, сорочку. Надвечір скинув з себе пропітнілу одіж. Залишився в трусах. І, можливо, завдяки листівкам майже одразу заснув. На сьому ніч, чи то втомившись після семи ночей безсоння, я на кілька годин забувся в глибокому сні. Іноді мене будила хвиля, я стривожено підстрибував, відчуваючи, що вона з силою тягне мене в море. І одразу знову поринав у сон.

Нарешті розвиднівся сьомий день мого плавання. Не знаю чому, але я був певен, що й він не останній. Оповите туманом море було спокійне, і коли близько восьмої ранку прозирнуло сонце, я почувався досить бадьоро після довгого сну. В низькому небі над плотом кружляли сім чайок.

За два дні до того, побачивши їх, я дуже зрадів. Та спостерігаючи їх три дні поспіль, роздратувався. "Це сім заблукалих чайок", — подумав я. Мене охопив розпач. Кожний моряк знає, що іноді зграя чайок, заблуdivши в морі, багато днів летить навмання, поки нарешті не знаходить якийсь корабель і супроводжує його до порту. Можливо, протягом трьох днів я щоразу бачу одних і тих самих заблукалих птахів? Це означало б, що я весь час віддаляюся від землі.

Розділ 8

Як я змагався з акулами за рибу

Думка про те, що впродовж семи днів я не наближався до берега, а віддалявся від

нього, здолала мою рішучість далі боротися за життя. Та коли людина на краю загибелі, загострюється інстинкт самозбереження. Сьомий день з багатьох причин різнився від попередніх: море було спокійне і темне, сонце лагідно зігрівало мене, а легкий вітерець несильно підштовхував пліт і полегшував біль від опіків.

Риби теж поводитися по-іншому. Я добре бачив їх: синіх, темних, червоних. Найрізноманітніших за кольором, формою й розмірами. Пліт, здавалося, плив посеред акваріуму.

Не знаю напевне, чи можна після семиденного плавання на голодний шлунок звикнути до такого життя. Гадаю, що можна. Відчай, який охопив мене напередодні, змінився безтямною покірливістю. Все ніби змінилося, море й небо не виявляли ворожнечі, а риби супроводжували мене, мов друзі. Мов давні — семиденної давності — знайомі.

Того ранку я не думав про те, що мушу дістатися до якогось порту. Був певен, що пліт заплив кудись, де нема кораблів, де навіть чайки збиваються з курсу.

Мені спало на думку, що після семиденного плавання я зрештою звикну до моря, до свого сумного існування і не докладатиму ніяких зусиль для того, щоб вижити. Врешті-решт я ж прожив попри все цілий тиждень. Чому ж я не можу й далі жити отак на плоту? Риби плавали на поверхні, море було чисте й погідне. Навколо плоту юрилося стільки прекрасних грайливих створінь, що їх, здавалося, можна було впіймати голими руками. Поблизу жодної акули. Я довірливо сунув руку у воду й спробував ухопити невеличку, не більше двадцяти сантиметрів круглу синю рибку з блискучою лускою. Реакція риб була такою, наче я жбурнув у воду камінь. Всі вони негайно метнулися геть. І зникли в глибині, збурунивши воду. Через якийсь час знову виринули на поверхню.

Я розумів, що зможу упіймати рибу голіруч, якщо вдасться перехитрити її. Під водою рука не така дужа й вправна. Я вибрав з гурту одну рибу. Пробував схопити її. І таки вхопив. Але вона напрочуд швидко й спритно вислизнула з моїх пальців. Так я й сидів, намагаючись спокійно, без метушні упіймати рибу. Не думав про акулу, що могла бути десь поблизу на глибині, очікуючи, коли я занурю руку по лікоть, щоб напасти напевне. Була вже десята година, а я все ще не полишив наміру схопити якусь рибу. Та в мене нічого не виходило. Риби кусали пальці. Спершу спокійно, наче наживку. Потім сильніше. Якась плоска срібляста риба, в півметра завдовжки, з маленькими гострими зубами прокусила мені палець. І тоді я помітив, що укуси інших риб теж не були безневинними. На всіх пальцях кровоточили невеликі ранки.

Акула на плоту

Не знаю, чи до цього спричинилася моя кров, але за хвилину навколо плоту роїлися акули. Я ще не бачив їх у такій кількості. І ніколи вони не поводитися так хижо. Вистрибуючи, наче дельфіни, переслідували й жерли рибу біля самісінького плоту. Пойнятий жахом, я сидів посеред плоту і спостерігав смертельну боротьбу.

Все сталося так швидко, що я й не стямився, коли одна з акул вистригнула з води, вдарила щосили хвостом, і розгойданий пліт занурився у сяйливу піняву. Велика хвиля

налетіла на пліт, але крізь її іскріння я встиг помітити металеву блискавку. Інстинктивно стиснув весло і з розмаху вдарив: мені здалося, ніби акула вже на плоту. Та одразу побачив над бортом величезний плавник і збагнув, що сталося. Переслідувана акулою зелена, лискуча півметрова риба вистрибнула з води і впала на пліт. А я щосили вцілив її по голові веслом.

Зовсім не просто забити рибу на плоту. Він здригався від кожного удару, щоразу загрожуючи перевернутися. небезпека була надзвичайна. В ці хвилини мені знадобилися всі мої сили і розважливість. Якби я безтямно бив, пліт міг би перевернутися. І я впав би у воду, де кишіли голодні акули. Та якщо бити впівсили, здобич могла втекти. Це були хвилини між життям і смертю. Або впасти прямо в пащі акулам, або вполювати чотири фунти свіжої риби й вгамувати семиденний голод.

Я сперся на борт і вдруге вдарив рибу по голові. Відчув, що весло влучило в кістку. Пліт похитнувся. Акули під днищем стрепенулися. Але я твердо сперся на борт. Коли пліт перестав хитатися, риба — й досі жива — лежала посередині. Агонізуюча риба може вистрибнути вище й далі, ніж звичайно. Я знав, що третім ударом або вб'ю свою здобич, або втрачу назавжди. Рвучко сів, так мені легше було її впіймати. В разі потреби я обхопив би її ногами чи вп'явся б у неї зубами. Прибрав стійку позу. Намагаючись не схибити, певний, що моє життя залежить від цього удару, щосили опустил весло. Риба не поворухнулася, цівка темної крові забарвила воду на дні плоту.

Я відчув запах крові. Відчули його й акули. Переді мною лежали чотири фунти свіжої риби, і в першу мить мене охопив невимовний жах: знавіснілі акули, принадані запахом крові, щосили билися об днище. Пліт хитався. Я розумів, що він щомиті може перевернутися. Я й оком би не змигнув, як мене б перемололи три ряди міцніших за крицю зубів, що їх акула має на кожній щелепі.

А проте голод переважив усі інші почуття. Я затиснув рибу між колін і, розгойдуючись, намагався утримати пліт щоразу, коли на нього наскакували розлючені акули. Це тривало досить довго. Врівноваживши пліт, негайно вихлюпував за борт закривавлену воду. Поверхня води поступово очистилася, й акули вгамувались. Та я мусив пильнувати: величезний акул'ячий плавник — найбільший із тих, що мені доводилось коли-небудь бачити, — на добрий метр здіймався над бортом. Акула пливла спокійно, але я знав, що варто їй знову почути запах крові і вона легко може перекинути пліт. З великою обережністю я приготувався розбирати рибу.

Півметрова туша була надійно захищена панцирем з луски. Мені ніяк не вдавалось відірвати ці сталеві пластини, вправлені в шкіру. Я не мав ніякого леза. Спробував відколупати панцир ключами, та не спромігся відокремити жодної лусочки. Тим часом упевнився, що ніколи не бачив подібної риби — ясно-зеленої, з такою міцною лускою. Змалку зелений колір асоціювався в мене з отрутою. Здається неймовірним, але, незважаючи на те, що мій шлунок боляче нив у передчутті шматка свіжої риби, я ще вагався якусь мить, побоюючись, що ця незвичайна риба може бути отруйною.

Моє бідолашне тіло

А проте витримувати голод можна, якщо сподіваєшся роздобути якусь споживу.

Голод став зовсім нестерпним, коли я, сидючи на дні плоту, силкувався розшматувати ключами зелену лискучу тушку.

Я швидко збагнув, що мушу діяти рішучіше, коли й справді хочу поласувати нею. Звівся на ноги, міцно наступив їй на хвіст і кінець одного весла просмикнув під зябра. Я зрозумів, що риба й досі жива. Ще раз вдарив її по голові. Потім спробував видерти цупку луску, що захищає зябра, — я вже не знав, чия то кров стікає з пальців: моя чи риб'яча. Я поранив руки і до крові стер пучки.

Кров знову збудила апетит акул. Важко повірити, але в ті хвилини, бачачи навколо себе роз'ярілих від голоду хижаків, відчуваючи відразу до закривавленого м'яса, я ладен був жбурнути рибу акулам, як жбурнув перед тим чайку. Мене охопив відчай, я почувався безсилим перед цією твердою, непіддатливою плоттю.

Я уважно роздивився їй, шукаючи слабке місце. Нарешті знайшов його під зябрами. Пальцем почав тельбушити свою здобич. Риб'ячі нутрощі м'які й ніжні. Кажуть, якщо акулу добре смикнути за хвіст, шлунок і кишки вилізуть у неї з пащі. У Картагені мені довелося бачити підвішених за хвіст акул: нутрощі темною липкою масою звисали у них з-поміж вишкірених зубів.

На щастя, тельбухи моєї риби виявилися такими ж ніжними, як і в акул. Я вмить витяг їх пальцем. Це була самиця: поміж кишок містилися ряди ікринок. Розібравши всю рибу, вп'явся в неї зубами. Та не зміг одразу прокусити шар луски. Зробив другу спробу, відчайдушно з новою силою кусаючи рибу, поки в мене не заболіли щелепи. Нарешті мені вдалося відірвати перший шматок, я став жувати м'ясо, холодне й тверде.

Жував, відчуваючи відразу. Мене завжди нудило від запаху сирої риби. Але на смак вона ще гірша: схожа на сирі плоди пальми чонтадуру,[13] тільки огидніша й глибка. Досі ніхто не їв отак живу рибу. Та, жуючи перший за сім днів шматок, я вперше у житті відчував відразу, усвідомлюючи, що їм живу рибу.

Проте від першого ж шматка мені негайно полегшало. Укусив вдруге й знову став жувати. За хвилину до того гадав, буцімто зміг би з'їсти цілу акулу. А наївся двома шматками. Мій страшний семиденний голод одразу вгамувався. Я почувався таким же дужим, як у перший день плавання.

Тепер я знаю, що сира риба утишує спрагу. Тоді не знав цього, але помітив, що їжа заспокоїла не лише голод, а й спрагу. Я відчув задоволення й підбадьорився. Адже мав запас їжі на тривалий час, бо відкусив лише два шматочки від півметрової риби.

Вирішив загорнути її в сорочку й покласти на дно плоту, щоб не протухла. Але спершу мусив рибу обмити. Легковажно схопив її за хвіст і опустив під воду за бортом. Та кров прикипіла до луски. Я наївно знову занурив рибу. І в ту ж мить відчув удар, щелепи акули гучно клацнули. Я щосили стиснув риб'ячий хвіст. Та хижачка потягнула рибу з такою силою, що я не встояв. Вдарився об борт, однак продовжував чіплятися за свою їжу. Захищав її, мов звір. В ці частки секунди я не думав про те, що цього разу акула може до плеча відкусити мою руку. Я знову щосили потягнув рибу, але в моїх руках уже не було нічого. Акула відняла в мене здобич. Мало не збожеволівши від розпачу, я схопив весло і в нестямі вдарив ним по голові акулу, коли та з'явилася біля

борті. Хижачка стрибнула. Розлючено обернулася в мій бік — почулося сухе сильне клацання щелепів — відкусила й проковтнула пів-весла.

Розділ 9

Вода починає міняти колір

Не тямлячи себе від люті, я продовжував бити по воді уламком весла. Мусив помститися акулам, які вирвали в мене з рук єдину їжу. Було близько п'ятої години пополудні мого сьомого дня у відкритому морі. За кілька хвилин мала з'явитися зграя акул. Я відчував у собі силу після двох шматків, що встиг з'їсти, а гнів, спричинений втратою риби, спонукав до боротьби. На плоту було ще два весла. Я вирішив замінити пошкоджене акулою весло на ціле і продовжити битву з хижаками. Та інстинкт самозбереження переважив злість: я боявся втратити інші два весла — вони могли знадобитися в будь-який момент.

Надвечір'я було таке саме, як і в попередні дні. А от ніч спала темніша, ніж звичайно. Море розбурхалося. Мав піти дощ. Подумавши, що от-от з'явиться можливість роздобути прісну воду, я роззув черевики й зняв сорочку, щоб було куди її назбирати. Таку ніч на землі називають собачою. В морі її слід було б назвати акулячою.

Близько дев'ятої години подув крижаний вітер. Я спробував сховатися на дні плоту, але марно. Холод проймав до кісток. Довелось натягти сорочку і взути черевики, примирившись з думкою, що дощ захопить мене зненацька і я не матиму, куди зібрати воду. Хитавиця була сильніша, ніж 28 лютого, коли сталася катастрофа. Пліт здавався шкаралупкою в розбурханому потемнілому морі. Я не міг заснути. Занурився по шию у воду, бо вітер ставав дедалі холодніший. Я тремтів. В якусь мить подумав, що не витримаю такої холоднечі, й почав робити гімнастичні вправи, аби трохи зігрітися. Але й це не допомогло. Я почувався знесиленим. Мусив міцно триматися за борт, щоб висока хвиля не потягла мене в море. Головою притулювся до уламка весла, потрошеного акулою. Інші два лежали на дні плоту.

До півночі шквал подужчав, небо стало темно-сіре, повітря вологе, але жодна крапля дощу так і не впала. Незабаром після дванадцятої велетенська хвиля — точнісінько така, як та, що змила геть усе з палуби есмінця, — підняла, наче шкурку банана, пліт, підкинула його вгору і вмить перевернула.

Я збагнув усе, коли вже борсався у воді, намагаючись виплисти, як у день катастрофи. Я плив відчайдушно, вплив-таки на поверхню і мало не вмер од жаху, не знайшовши плоту. Бачив лише величезні чорні хвилі над собою і згадав Луїса Ренхіфо, кремезного чоловіка й непоганого плавця, котрий не зумів подолати відстань у два метри, щоб дістатися до цюта. Я втратив орієнтацію і шукав пліт у протилежному боці. А той спокійно погойдувався на хвилях за моєю спиною, за метр од мене. Двох помахів рук вистачило, щоб наздогнати його. Два помаху — це дві секунди, але вони здалися мені вічністю. Я так перелякався, що одним стрибком, захеканий, мокрий як хлющ, опинився на дні плоту. Серце калатало в грудях, я задихався.

Моя щаслива зірка

Я не міг поскаржитися на долю. Якби пліт перевернувся о п'ятій, мене б розшматували акули. А опівночі вони сплять. Надто коли море розбурхане.

Я опинився знову на плоту, міцно тримаючи потрошене весло. Все сталося так швидко, що всі мої дії були інстинктивні. Згодом згадав, що весло, падаючи у воду, вдарило мене по голові, і, занурюючись, я схопився за нього. Тільки це весло й зосталося на плоту. Інші два знесла хвиля.

Щоб не згубити хоча б цей уламок, я міцно прив'язав його одним з кінців, якими кріпився настил. Море лютувало. Та мені пощастило. Хтозна, можливо, якби пліт ще раз перевернувся, я не доплив би до нього. Розмірковуючи про це, зняв пасок і міцно прип'явся до кінців, що тримали настил.

Хвилі билися об борт. Пліт танцював у розбурханому морі, та я почувався певно, прив'язаний паском до настилу. Весло також було добре закріплене. Силкуючись, щоб пліт не перевернувся вдруге, я думав про те, що мало не залишився без сорочки й черевиків. Якби через холод я не сидів на дні плоту, коли той перевернувся, — то зник би б морі, як ті два весла.

Цілком природно, що пліт перевернувся у розбурханому морі. Він зроблений з корка й зачохлений у непромокальну тканину білого кольору. Дно не зафіксоване, воно звисає з коркової рами, наче кошик. Пліт може перевернутися у воді, але дно негайно набирає правильного положення. Небезпечно лише загубити пліт. Тому мені здавалося, що, прив'язавшись до ґратчастого настилу, я не загублю пліт, хоч би він перевертався тисячу разів.

Я мав таки рацію. Та була ще одна непередбачена обставина: за чверть години пліт перевернувся вдруге. Спершу я відчув, що завис у холодному вологому повітрі, сильний вітер шмагав мене. Побачив перед собою безодню й збагнув, куди впаде перевернутий пліт. Спробував відплисти в інший бік, щоб урівноважити свій ковчег, але заважав пасок, яким я міцно прив'язався до настилу. Вмить зрозумів усе: пліт перевернувся. Я був на дні плоту, прив'язаний до нього. Захлинаючись, марно намагався намацати руками пряжку, щоб відв'язатися.

У відчаї, проте стараючись не втратити присутності духу, силкувався розстебнути пряжку. Знав, що маю обмаль часу: не будиши виснаженим, міг протриматися під водою трохи більше вісімдесяти секунд. Я не дихав відтоді, як опинився на дні плоту. Отже, минуло вже принаймні п'ять секунд. Рукою провів навколо стану і вмить намацав пасок. Ще через секунду знайшов пряжку. Вона кріпилася до ґратчастого настилу таким чином, що я мусив з допомогою другої руки зависнути над плотом, щоб не бути притиснутим до дна. Витратив багато часу, шукаючи, за що учепитися. Потім, докладаючи великих зусиль, зависнув на лівій руці. Правою намацав пряжку, швидко розстебнув її й розслабив пасок. Тримаючись за пряжку, знову впав на дно плоту, продовжуючи чіплятися лівою рукою за борт, — і одразу відчув, що відв'язався. Легені розривалися. З останніх сил схопився обома руками за борт, щосили рвонувся вгору, все ще не дихаючи. Несамохіть своєю вагою знову перевернув пліт. І опинився під ним.

Я наковтався води. Горло, пересохла від спраги, палало. Та я не зважав на це.

Головне — не випустити пліт. Мені вдалося висунути з води голову. Я вдихнув повітря. Сили скінчилися. Я не думав, що спроможуся видряпатись на борт. Але водночас боявся залишатися у воді, де за кілька годин перед тим спостерігав бенкет акул. Певний, що цього дня повинен зробити останнє зусилля, я — на межі можливостей — ухопився за борт і знесило впасти на дно плоту.

Не знаю, скільки часу пролежав отак горілиць: в горлі пекло, стерті до крові пучки нестерпно боліли. Знаю тільки, що мене непокоїли водночас дві речі: я мусив дати спочинок легеням і пильнував, щоб пліт знову не перевернувся.

Вранішнє сонце

Засвітав мій восьмий день у відкритому морі. Ранок видався похмурий. Якби почався дощ, в мене б навіть не стало сили, щоб зібрати воду. Сподівався, що дощ підбадьорить мене. Проте з неба не впало ні краплі, хоча повітря було вологе, як перед зливою. Море вдосвіта лишалося розбурханим. Не вгамувалося воно й після восьмої ранку. Та вже визирнуло сонце, і небо зробилося синім.

Знесилений, я перегнувся через борт і випив кілька ковтків морської води. Тепер я знаю, що вона не шкодить організмові. Але тоді ще не розумів цього й зважувався пити, коли вже не міг більше витримати біль у горлі. Якщо сім днів не пити води, зовсім по-іншому дається взнаки спрага: гострий біль відчуваєш у горлі, в грудях, а надто під ключицями. Ти задихаєшся, і морська вода полегшує цей біль.

Після шторму море вдосвіта стає синє, мов на картині. Неподалік од берега погойдуються на хвилях стовбури й коріння дерев, вирваних бурею. Чайки знову літають над морем. Того ранку, коли вітер ущух, поверхня води набула металевого блиску, пліт продовжував повільно рухатися по прямій. Легкий бриз наснажив моє тіло й дух.

Велика чайка — стара, з темним пір'ям — кружляла над плотом. Я вже не сумнівався, що земля десь близько. Чайка, яку я впіймав за кілька днів перед тим, була молода. В такому віці літають ці птахи дуже далеко. Їх можна побачити за багато миль від берега. Але стара чайка, велика й важка, що кружляла над плотом на восьмий день мого плавання, була з тих, що не відлітають на сто миль. Я відчув приплив свіжої сили. І, мов, у перші дні, став вдивлятися в обрій. Зграї чайок наближалися звідусіль.

Тепер я в морі був не сам, і це потішило мене. Голоду не відчував. Частіше, ніж доти, пив морську воду. Чайки супроводжували мене, кружляли просто над головою. Я подумав про Мері Едресс. "Як вона там?" — запитував себе, згадуючи її голос, коли дівчина перекладала мені якийсь діалог з кінофільму. Саме того дня, коли я без ніякої причини подумав раптом про Мері Едресс лише тому, що побачив у небі безліч чайок, Мері служила по мені заупокійну відправу в католицькому храмі у Мобілі. Згодом Мері написала мені в Картахену, що замовила відправу на восьмий день. І помолилася за упокій моєї душі. Гадаю, що й тіла також, бо того ранку, згадуючи Мері Едресс, яка в цей час була присутня на відправі в Мобілі, я почувався щасливим у відкритому морі, стежачи за чайками — вісницями близької землі.

Майже цілий день просидів на борту, вдивляючись в обрій. День видався напрочуд

ясний. Я був певен,¹ що помічу землю на відстані в п'ятдесят миль. Пліт плив швидше, ніж якби чотирма веслами кермували двоє гребців. Він рухався просто по синій гладіні моря, наче підштовхуваний мотором.

Після семиденного плавання на плоту найменші зміни кольору води не лишаються непоміченими. Сьомого березня, о пів на четверту, я помітив, що пліт увійшов до зони, де вода була не синя, а темно-зелена. Якусь мить навіть бачив межу: з одного боку синя поверхня, що її спостерігав протягом семи днів, з другого — зелена, яка здавалася густішою. Низько кружляли численні чайки. Я чув над головою помах дужих крил. Це були безпомилкові прикмети — інший колір води, велика кількість чайок. Цієї ночі я мусив чатувати, щоб угледіти перші прибережні вогні.

Розділ 10

Втрачені надії... й чекання смерті

Мені не довелося докладати зусиль, щоб заснути на восьму ніч плавання. О дев'ятій вечора стара чайка сіла на борт і не злітала з плоту до ранку. Я притулився до уламка весла. Ніч була спокійна, пліт рухався так само в певному напрямку. "Куди він припливе? — запитував я себе, переконаний завдяки прикметам — кольору води і старій чайці, що завтра дістануся до суходолу. Проте й гадки не мав, куди саме пливе за вітром мій пліт.

Я не був певен, що він рухається в тому ж напрямку, що й спочатку. Якщо його маршрут збігався з курсом літаків, пліт, мабуть, пристав би до берега десь у Колумбії. Та без компаса взнати це напевне було неможливо. Якби пліт плив точно на південь, то дістався б до Карібського узбережжя на території Колумбії. Але так само можна було припустити, що він пливе на північ. В такому разі я не міг би визначити своє місцеперебування.

Десь опівночі, коли я звалився, зморений сном, стара чайка наблизилася і дзьобнула мене в голову. Та я не відчув болю. Вона дзьобала злегка, не подряпавши шкіри на голові. Наче пестила мене. Я пригадав начальника корабельної артилерії, котрий зауважив якимось, що вбити чайку — справа, не гідна моряка, і пожалкував за маленькою чайкою, яку даремно задушив.

До світанку я пильно вдивлявся в обрій. Ніч видалася тепла. Але я не помітив жодного вогника. Не було ніяких ознак берега. Пліт плив по чистій і тихій поверхні моря, проте довкруг не спостерігалось ніякого світла, крім мерехтіння зірок. Я незрушно лежав, чайка нібито заснула. Досить довго вона сиділа на борту, опустивши голову, так само незрушно, як і я. Та варто було поворухнутися, як чайка підстрибувала й дзьобала мені голову.

Вдосвіта я прибрав іншу позу. Тепер чайка сиділа у мене в ногах. Відчув, що вона дзьобає мої черевики. Потім наблизилася до борту. Я застиг на місці. Чайка теж завмерла. Тоді підійшла до моєї голови й знову завмерла. Та щойно я поворухнувся, як вона знову майже з ніжністю стала дзьобати моє волосся. Це вже нагадувало гру. Я кілька разів змінював позу. І щоразу чайка наближалася до моєї голови. Вже на світанку, не вдаючись до якихось там хитрощів, я простягнув руку й схопив її за шию.

Я не збирався її вбивати. Випадок з іншою чайкою підказував, що це було б даремним пролиттям крові. Я відчував голод, проте не намірявся вгамувати його за рахунок птаха, котрого вважав своїм другом, який цілу ніч плив разом зі мною, не завдавши ніякої шкоди. Коли я впіймав її, чайка розправила крила, різко тріпонулася в моїй руці й спробувала звільнитись. В ту ж мить я перехопив її крила, не даючи пташці поворухнутися. Чайка звела голівку, і в перших променях нового дня я побачив її очі, прозорі й перелякані. Може, в якусь мить я й збирався вбити її, та, побачивши ці великі сумні очі, відмовився від свого наміру.

Сонце визирнуло рано, і з сьомої години повітря було вже розжарене. Я все ще лежав на плоту, міцно тримаючи впійману чайку. Море було густе, зелене, як напередодні, проте ніяких ознак берега я не помічав. Повітря стало задушливе. Я випустив свою полонянку, і вона, крутнувши головою, зметнулася в небо. За хвилину чайка вже приєдналася до своєї зграї.

Того ранку — на дев'ятий день плавання — сонце пекло набагато сильніше, ніж доти. Хоч я весь час оберігав легені, спина вкрилася пухирями. Довелося відкласти весло, до якого я притулився, й зануритися у воду, оскільки біль після кожного дотику до деревини видавався нестерпним. В мене обгоріли плечі й руки. Я не міг навіть доторкнутися пальцями до власної шкіри — це було все одно, що схопити палаючі жарини. Очі в мене запалилися. Варто було задивитись кудись, як перед очима починали мерехтіти сліпучі вогненні цяточки. До того дня я не замислювався над своїм жалюгідним станом. Я перетворився на руїну, поїдену морською сіллю та сонцем. Без ніяких зусиль віддирав від рук довгі смужки власної шкіри. Тіло під ними було червоне і гладке. За мить мене проймав гострий біль, із ран проступала кров.

До цього часу я не зважав на бороду, що виросла в мене. Я не голився одинадцять днів. Густа борода досягла шиї, але я не дотикався до неї: надто боліла обпалена сонцем шкіра. Роздумуючи про своє виснажене обличчя, про вкрите виразками тіло, я згадував поневіряння, яких зазнав за ці дні самотності й розпачу. Відчай знову охопив мене. Я не бачив ніяких ознак берега. Був уже полудень, і я вже вкотре втратив надію дістатися землі. Як би швидко не рухався пліт, до вечора я однаково не доплив би до суходолу, бо досі не помітив ніде його обрисів.

Я прагну смерті

Радість, що живила мене дванадцять годин, вмить безслідно розвіялася. Сили вичерпалися. Все, про що дбав, тепер не обходило мене. Вперше за дев'ять днів я ліг долілиць, підставивши сонцю обгорілу спину. Мені не було шкода свого тіла. Знав, що якби пролежав так до вечора, то задихнувся б.

Є межа, за якою вже не відчуваєш болю. Чутливість зникає, розум притуплюється, поки зрештою не втрачається відчуття часу й місця. Я лежав долілиць, поклавши руки на борт, а бороду на руки, і спершу відчув, як безжальне сонце немов щипає мене. Кілька годин бачив у небі лише вогненні цяточки. Коли нарешті знесилено заплющив очі, сонце вже обпікало моє тіло. Я не відчував спраги, ані голоду. Не відчував нічого, і мені було зовсім байдуже — жити чи помирати. Я гадав, що помираю. І думка про

смерть сповнила мене дивною й невиразною надією.

Розплющивши очі, знову опинився в Мобілі. Там була задушлива спека, я йшов на якесь свято, що відбувалося просто неба, разом із друзями-матросами і євреєм Мойсеєм Нассером, продавцем з магазину в Мобілі, де ми одягалися протягом восьми місяців, поки ремонтувався корабель, Мойсей Нассер опікувався колумбійськими матросами, і ми — на знак вдячності — купували все тільки в його магазині. Він добре розмовляв по-іспанському, хоча, за його словами, ніколи не жив у іспаномовних країнах.

Того дня, як і майже щосуботи, ми сиділи просто неба у кав'ярні, де не було інших відвідувачів, окрім євреїв і колумбійських матросів. На дощаному помості, як завжди по суботах, танцювала жінка. В неї був оголений живіт, обличчя прикрите вуаллю, немов у танцівниць з арабських фільмів. Ми аплодували й цмулили пиво з бляшанок. Найбільше веселився Мойсей Нассер, єврей-продавець з магазину в Мобілі, котрий постачав усіх колумбійських моряків тонкою й дешевою білизною.

Не знаю, скільки часу пролежав я отак у заціпенінні, марячи святковим днем у Мобілі. Пам'ятаю лише, що коли зненацька скочив на ноги, вже вечоріло. Я побачив метрів за п'ять від плоту велетенську черепаху із смугастою головою і уважними невиразними очима, схожими на дві величезні скляні кулі, які перелякано втупилися в мене. Спершу вирішив, що це нова галюцинація, і, поймаючи жах, сів на плоту. Химерна тварина, довжина якої від голови до хвоста сягала чотирьох метрів, помітила, що я повернувся в її бік, і пірнула, спінивши воду. Я не знав, що це було — ява чи видіння. Я й досі не наважуюсь сказати, що це було — ява чи видіння, хоча за кілька хвилин побачив, як та сама жовта черепаха пливла перед плотом, звівши над зодою страхітливу смугасту голову, — мов примара з жахливого сну. Знаю одне: що б то не було — ява чи видіння, коли б це чудовисько тільки зачепило пліт, він би перевернувся безліч разів.

Побачивши таке страхіття, я знову відчув жах. І саме тоді жах підбадьорив мене. Я схопив уламок весла, вмовився на плоту й приготувався до боротьби із цим чудиськом чи будь-яким іншим, яке спробує перевернути пліт. Настала п'ята година. Пунктуальні, як завжди, акули з'явилися на поверхні моря.

Я подивився туди, де робив позначки і нарахував вісім днів. Але згадав, що вранці не встиг провести рису. Ключами продряпав її, певний, ніби це остання, і з відчаєм та люттю подумав, що померти мені було ще важче, ніж вижити. Того ранку я робив вибір між життям та смертю. І вибрав смерть, проте продовжував жити і з уламком весла в руці готувався боротися за життя. Боротися за те єдине, що для мене вже нічого не важило.

Загадковий корінь

Пекло металеве сонце, змагав відчай, спрага вперше зробилася справді нестерпною — і раптом сталося неймовірне. Посеред плоту, обплутаний сіткою, пробивався червоний корінь — з тих, що їх роздрібнюють у Бояка[14] і роблять рум'яна, от тільки назви не пригадую. Не знаю, скільки часу він був на плоту. За дев'ять днів

плавання я не бачив на поверхні моря й натяку на якусь рослину. А проте цей корінь хтозна-як опинився тут, обплутаний сіткою, мов іще один незаперечний доказ того, що земля, яку я ніде не бачив, десь поблизу.

Корінь мав сантиметрів тридцять завдовжки. Голодний, а проте нездатний вже навіть думати про свій голод, я легковажно надкусив його. І відчув присмак крові. Густа солодка рідина освіжила горло. Я подумав, що такою може бути на смак отрута. Але продовжував їсти, жерти покручений корінь до останньої трісочки.

З'ївши його, не відчув ніякої полегкості. Я вирішив, що то була оливкова гілка, бо згадав Біблію: коли Ной випустив голуба, той повернувся до ковчега з оливковою гілкою, а це означало, що море відринуло від землі. Я подумав, що оливкова гілка, яку приніс голуб, схожа на рослину, якою я щойно намагався вгамувати дев'ятиденний голод.

Можна прочекати в морі цілий рік, та настає день, коли вже несила витримати бодай годину. Напередодні я гадав, що стріну нову днину на суходолі. Минуло двадцять чотири години, а переді мною так само простягалися море й небо. Я вже ні на що не сподівався. Настала дев'ята ніч у відкритому морі. "Дев'ять ночей бути мертвим", — жахнувся я, певний, що о цій порі в моєму домі у кварталі Олайя повно друзів. Це була остання ніч, яку проводять біля небіжчика. Завтра вони розберуть вітвар і поступово звикнуть до того, що я помер.

До цієї ночі я не втрачав давньої надії, що хтось згадає про мене й спробує врятувати. Та згадавши, що для моїх рідних це дев'ята ніч відтоді, як я загинув, остання ніч прощання з небіжчиком, відчув себе остаточно забутим в морі. І подумав, що найкраще мені було б умерти. Я ліг на дні плоту. Хотів вимовити: "Я не встану більше". Але голос застряв у горлі. Я згадав гімназію. Підніс до губів медальйон із образком святої Кармен і подумки став молитися, бо здогадувався, що те ж саме роблять зараз у моєму домі рідні. І стало легше, бо я знав, що помираю.

Розділ 11

Десятий день, нова галюцинація: земля

Дев'ята ніч здалася мені довшою за попередні. Я лежав на плоту, хвилі тихо хлюпотіли в борт. Та я не міг опанувати себе. В кожній хвилі, що розбивалася біля моєї голови, вбачав загрозу нової катастрофи. Кажуть, що перед смертю в уяві людини постають картини її життя. Щось подібне відбувалося й зі мною тієї ночі. Я знову опинився на есмінці, лежав на кормі поміж холодильниками й електроплитами разом із Районом Еррерою і дивився на Луїса Ренхіфо, котрий ніс вахту; переді мною, мов у калейдоскопі, проносилися події, які розігралися опівдні 28 лютого. Щоразу, коли хвиля розбивалася об борт, я уявляв, ніби вантаж летить шкереберть, я йду на дно і намагаюся виплисти на поверхню.

Хвилина за хвилиною виразно, наче на кіноекрані, перед очима пройшли всі дев'ять днів самотності, туги, голоду й спраги, що їх я зазнав під час плавання. Спочатку падіння. Потім мої товариші, які кричали, борсаючись у воді неподалік від плоту; далі голод, спрага, акули, згадки про Мобіль — картини ці чергувалися з певною

послідовністю. Я вживав заходів, щоб не впасти в море. Знову бачив себе на кормі есмінця, коли намагався прив'язатися так міцно, що боліли руки, щиколотки, а надто коліно на правій нозі. Та хоч як закріплював кінці, хвиля щоразу тягла мене на дно. Оговтавшись, намагався виплисти на поверхню. І захлинався.

За кілька днів перед тим я вирішив прив'язати себе до плоту. В ту ніч мусив це зробити, але не мав сили, щоб звестися на ноги й знайти кінці, якими кріпився ґратчастий настил. Голова йшла обертом. Вперше за дев'ять днів я не усвідомлював, що діється зі мною. Був у такому стані, що хвилі просто чудом не потягли мене в морську глибину. Я нічого не бачив. Дійсність у моїй уяві змішалася з галюцинаціями. Якби хвиля перевернула пліт, я міг би подумати, ніби це нова галюцинація, ніби мені знову ввижається, буцімто я падаю з есмінця — це безліч разів привиджувалося мені тої ночі, — і за мить я вже лежав би на дні моря, ставши споживою акул, які протягом дев'яти днів терпляче очікували, плаваючи навколо плоту.

Та прихильна доля вже вкотре усміхнулася мені. Мене лихоманило. Гаряче тіло, тремтіло, дрож проймав до кісток. Розболілося коліно на правій нозі. Рана висохла завдяки морській солі, проте не затяглася й боліла, наче в перший день. Я весь час намагався не турбувати ушкоджене місце. Але тої ночі, лежачи долілиць, притиснув коліно до дна плоту, і рана врятувала мені життя. Мов у тумані, я раптом відчув біль. Знову відчув своє тіло. Крижаний вітер шмагав моє розпашіле обличчя. Тепер я пригадую, що протягом кількох годин марив, розмовляючи зі своїми товаришами, ласуючи морозивом під гучну музику в товаристві Мері Едресс.

Минули нескінченні години, перш ніж я раптом відчув, що в мене чманіє голова. Стукотіло в скронях, крутило кістки. Відкрита рана нила, коліно затерпло. Воно наче зробилося великим-превеликим, більшим за все тіло.

Удосвіта я збагнув, що лежу на плоту. Але не міг второпати, скільки часу пролежав тут. Насилу пригадав, що це я видряпав на плоту дев'ять рис. Проте забув, коли зробив останню. Здавалося, минуло багато часу відтоді, як я з'їв корінь, що пробивався з-під сітки. Чи, може, це мені наснилося? Я Ще й досі відчував у роті солодкий присмак, але згадка про корінь не промайнула в моїй уяві. Я не наївся ним. З'їв увесь, проте шлунок залишився порожнім. Я знесилів.

Скільки днів збігло відтоді? Бачив, що світає, але не знав, скільки ночей пролежав, виснажений, на дні плоту, чекаючи смерті, що виявилася ще недоступнішою, ніж земля. Небо почервоніло, немов надвечір. І це знову збило мене з пантелику; я не міг збагнути, ранок зараз чи вечір.

Земля!

Біль у коліні не вщухав, і я спробував змінити позу. Хотів перевернутися, але не міг. Сили зрадили мене, я не спромігся звестися на ноги. Тоді поворушив ушкодженою ногою, уперся руками в дно плоту, трохи піднявся й знову впав, цього разу горілиць, спершись головою об борт. Займався світанок, тепер я це бачив напевне. Поглянув на годинник. Той показував четверту годину ранку. О цій порі я завжди вдивлявся в обрій. Але тепер втратив надію побачити землю.

Небо стало блакитнішати, і я втупився в обрій. Довкола виднілася лише вода, зелена й спокійна. Та прямо по курсу плота у світанковій імлі я угледів довгу густу тінь. Під прозорим небом виднілися обриси пальм.

Це розлютило мене. Напередодні мені привиділося, ніби я в Мобілі на якомусь святі. Потім побачив велетенську жовту черепаху, а вночі побував у власному домі в Боготі, у гімназії і в гурті своїх друзів з есмінця. І от тепер я уздрів землю. Якби побачив таке видиво на чотири-п'ять днів раніше, я збожеволів би від радості. Послав би до дідька пліт і кинувся б у воду, щоб швидше дістатися берега.

Але тепер був у такому стані, що побоювався нових галюцинацій. Бачив пальми надто виразно, щоб повірити, ніби вони існують насправді. До того ж не міг визначити відстань до них. Часом здавалося, буцімто вони зовсім близько від плота. Згодом я влрішив, що до них два-три кілометри. Я не відчував ніякої радості. І мені ще сильніше захотілося вмерти, перш ніж спливу з розуму через ці галюцинації. Я знову задивився в небо — високе, безхмарне, ясно-синє.

Близько п'ятої години помітив на обрії відблиски сонця. Досі я боявся ночі, тепер сонце нового дня здавалося мені ворогом. Великим безжальним ворогом, який з'явився, аби вп'ястися в мою вкриту виразками шкіру і морити мене голодом та спрагою. Я проклинав сонце. Проклинав день. Проклинав свою долю, що змусила мене пережити дев'ять діб у відкритому морі замість того, щоб вбити голодом або віддати на поживу акулам.

Тіло моє знову зомліло, і я пошукав на дні плота уламок весла, щоб притулитися до нього. Мені ніколи не вдавалося заснути на твердій подушці. А проте зараз я нетерпляче шукав недогризену акулою палицю, щоб підкласти її під голову.

Весло було на дні, прив'язане до настилу. Я відв'язав його. Надійно закріпив за своєю стражденною спиною, тепер моя голова височіла над бортом. І на тлі червоного сонця, що сходило над морем, виразно побачив довгий зелений контур берега.

Була п'ята година. Ранок видався напрочуд ясний. Тепер я анітрохи не сумнівався, що переді мною справжня земля. Всі радощі, які оживали і згасали в мені за ці дні, коли бачив літаки, корабельні вогні, чайок і змінений колір води, зненацька ожили знов, щойно я уздрів землю.

Якби я з'їв яєчню з двох яєць, порцію м'яса й шматок хліба і запив це чашкою кави з молоком — саме таким був сніданок есмінця, — то й тоді, мабуть, не відчував би в собі стільки сили, як в ту мить, коли упевнився, що переді мною справжня земля. Я скочив на ноги. Прямо по курсу побачив обриси берега і пальми. Я не бачив вогнів. Але праворуч, кілометрів за десять, перші сонячні промені освітлювали металевим сяйвом рифи. Не тямлячи себе від щастя, я схопив уламок весла й спробував направити пліт прямо до берега.

Підрахував, що до берега два кілометри. Мої руки були зранені, кожний порух озивався болем у спині. Та не для того я змагався протягом дев'яти днів — ні, вже десяти, — щоб здатися тепер, коли побачив землю. Я вкрився потом. Холодний вранішній вітер висушив піт, проймаючи: мене до кісток, а я ні на мить не переставав

гребти.

І все-таки де земля?

Хіба це весло для такого плоту? Уламок палиці. Я не міг навіть зміряти ним глибину. В перші хвилини, збуджений, я відчув дивний приплив сил і просунувся трохи вперед. Та швидко втомився, підняв на мить весло, спостерігаючи буйну рослинність, що постала перед моїми очима, і помітив, що течія жене мій пліт паралельно берега до рифів..

Я шкодував за моїми веслами. Знав, що одного з них, але цілого, не пошкодженого акулою, було б досить, щоб справитися з течією. В якусь хвилину подумав, що міг би спокійно дочекатися, коли пліт дістанеться рифів. Ті виблискували в перших сонячних променях, наче гора металевих голок. На щастя, я вже давно зневірився в тому, що ступлю колись на суходіл, і не сподівався доплисти до рифів. Опісля дізнався, що то були підводні скелі в Пунта-Карібана і я розбився б об них, якби скорився течії.

Я спробував зважити свої сили. До берега мусив проплисти два кілометри. Звичайно я долав два кілометри менш ніж за годину. Але тепер не знав, як довго зможу протриматися на воді після десятиденного голодування, адже за цей час мені вдалося з'їсти лише шматок риби й корінь, до того ж тіло вкрили пухирі і нестерпно боліло ушкоджене коліно. Але це був мій останній шанс. Я не мав часу на роздуми. Не встиг навіть подумати про акул. Випустив з рук весло, заплющив очі й кинувся у воду.

Холодна вода додала мені сили. Опинившись на поверхні моря, я випустив з очей берег. І одразу припустився двох помилок: не скинув сорочки і не закріпив черевиків. Я намагався не піти на дно. Передусім мусив подбати про це, а вже опісля плисти. Я скинув сорочку й міцно обмотав навколо пояса. Потім затягнув поворозки на черевиках. І поплив. Спершу відчайдушно, далі спокійніше; з кожним помахом руки сили мої танули, а земля зникла з очей.

Не проплив і п'яти метрів, коли відчув, що порвався ланцюжок з образом святої Кармен. Я спинився. Упіймав його, коли той уже занурювався в зелену збурену воду. Не маючи часу сховати медальйон до кишені, міцно затиснув його між зубами й знову поплив.

Відчув, що сили мої вичерпалися, і все ще не бачив землі. Мене поймав жах: може, й справді це була лише галюцинація. У холодній воді я почувався бадьоріше і знову опанував себе, продовжуючи плисти до оманливого берега. Подолав уже значну відстань. Повернутися й відшукати пліт було неможливо.

Розділ 12

Повернення до життя на химерній землі

У відчаї я плив іще п'ятнадцять хвилин і лише тоді побачив землю. До неї залишалося ще більше кілометра. Але тепер я вже остаточно впевнився, що це не міраж. Сонце золотило крони пальм. На березі не засвітилося жодного вогника. З моря не видно було ніякого селища або хоча б будиночка. Та це була земля.

Я втомився, проте знав, що допливу. Тепер я вірив у це й намагався стримати радість, щоб не втратити самоконтроль. Половину свого життя я провів у воді, але того

ранку вперше по-справжньому зрозумів і оцінив, як важливо вміти добре плавати. Вибиваючись із сил, я плив до берега. І дедалі виразніше бачив контури пальм.

Сонце визирнуло в ту мить, коли я вже був подумав, що зможу дістати ногами дна. Спробував, але глибина ще не давала можливості цього зробити. Мабуть, я плив не навпроти пляжу, а трохи збоку. Глибина була відчутна навіть досить близько від берега, і я мусив плисти. Не знаю, скільки часу це тривало. Знаю лише, що в міру того, як я наближався до берега, сонце дедалі дужче палахкотіло над моєю головою, але цього разу не обпікало шкіри, а спонукало активніше рухатися. Пропливши кілька метрів, я подумав, що крижана вода може зсудомити тіло. Проте швидко зігрівся. Вода вже не здавалася такою холодною, я плив знесилений, мов у тумані, але сповнений запалу й віри, сильніших за спрагу та голод.

Я вже добре розрізняв густу рослинність у ласкавих променях ранішнього сонця, коли вдруге спробував намацати дно. Ось вона, земля, під моїми ногами. Це незвичайне відчуття, коли після десятиденного плавання у відкритому морі торкаєшся ногами землі.

А проте я швидко збагнув, що на цьому мої прикrostі не скінчилися. В мене станули всі сили. Я не міг втриматися на ногах. Відринувши від берега, хвилі тягнули мене назад, у відкрите море. В зубах я стискав образок святої Кармен. Одяг, черевики на каучуковій підшві обважніли. Але й за таких жахливих обставин я не втратив соромливості. Гадав, що через кілька хвилин можу когось зустріти. І, хоч мало не знепритомнів, продовжував опиратися хвилям, не скидаючи одягу, який заважав рухатися.

Вода сягала мені трохи вище пояса. Зробивши відчайдушне зусилля, я рвонувся туди, де вона була мені до стегон. Далі вирішив повзти. Уперся колінами й долонями в дно і спробував просунутися вперед. Та марно: хвилі відтягували мене назад. Дрібний шерехатий пісок роз'ятрив рану на коліні. В цю хвилину я знав, що спливаю кров'ю, але болю не відчував. Пучки пальців стерлися до живого м'яса. Пісок боляче впивався мені під нігті, та, незважаючи на це, я вчепився пальцями в дно і знову спробував повзти. І вже вкотре мене пойняв жах: земля, позолочені сонцем пальми на моїх очах почали рухатися. Майнула думка, що піді мною сипучі піски і земля поглинає мене.

А втім, це, мабуть, була галюцинація, спричинена виснаженням. Думка про сипучі піски надала мені сили — незважаючи на біль, не шкодуючи своїх рук, з яких зійшла шкіра, я відчайдушно продовжував повзти всупереч хвилям. Через десять хвилин всі прикrostі, десятиденний голод і спрага навалилися на моє тіло. Ледь живий, я витягнувся на твердій і теплій землі, ні про що не думаючи, нікому не дякуючи, навіть не радіючи, що мені стало сили волі, надії і нестримного бажання вижити, щоб досягти цього безмовного й невідомого клаптика землі.

Сліди людини

Перше, що вражає на землі, — це тиша. Нічого ще не усвідомлюючи, поринаєш в абсолютну тишу. За мить, прадавній і сумний, долинає до тебе удар хвиль об берег. Потім шелест вітерця в кронах кокосових пальм вселяє впевненість, що ти на суходолі.

І віру в те, що ти врятувався, хоча й не знаєш, в якій точці земної кулі перебуваєш.

Я опанував себе і, лежачи на березі, став оглядати місцевість. Природа довкола була дика. Мимоволі став шукати сліди людини. Метрів за двадцять од себе побачив загорожу з колючого дроту. Поруч пролягала вузька дорога, на якій виднілися сліди якихось тварин. Обабіч дороги валялися шкаралупини розбитих кокосових горіхів. Найнезначніша ознака людської присутності була для мене в ту мить найважливішим відкриттям. Не тямлячи себе від радості, я притиснувся щокою до піску і став чекати.

Чекати довелось хвилин десять. Сили поступово поверталися, до мене. Була вже сьома година, сонце стояло на видноколі. Біля дороги серед шкаралупи лежали цілі кокосові горіхи. Я доповз до них, сперся об якийсь стовбур і затиснув між колінами гладкий міцний горіх. Став шукати у ньому слабкі місця, як за п'ять днів перед тим шукав їх у риби. Повертаючи горіх у руках, щоразу чув, як всередині переливається сік. Від цього глибокого гортанного звуку знову відчув спрагу. Живіт підвело, рана на коліні кровоточила, стерті до м'яса пальці страшенно боліли. За десять днів плавання мені жодного разу не здалося, що я божеволію. Вперше таке враження виникло саме тоді, коли я перевертав кокосовий горіх, шукаючи, в якому місці його розбити: в моїх руках переливався сік — свіжий, чистий і неприступний.

У верхній частині кокосового горіха є три порожнини, розташовані у формі трикутника. Але, щоб знайти їх, треба обдерти кокос з допомогою мачете. А в мене були лише ключі. Раз за разом марно пробував розколупати ключами шерехату й тверду шкаралупу. Зрештою здався. З люттю жбурнув горіх, почувши наостанок, як всередині у нього переливається сік.

Останню надію я покладав на дорогу. Розбиті шкаралупини, які лежали з мого боку, свідчили, що хтось-таки, певно, прийде збивати горіхи. Хтось приходив сюди щодня, видирався на пальми й збивав горіхи. Отже, можна було зробити висновок, що люди живуть десь поблизу, бо ніхто б не долав значну відстань лише задля того, щоб назбирати кокосових горіхів.

Я розмірковував про це, притулившись до стовбура, коли раптом здалека долинув собачий гавкіт. Я насторожився. Нашорошив вуха. За хвилину виразно почув металевий дзенькіт, що лунав усе ближче.

Це була молода негритянка, хирлява, у білому вбранні. В руці вона тримала алюмінієвий казанок, погано припасована кришка дзеленчала при кожному її кроці. "Що це за країна?" — запитував я себе, спостерігаючи, як вона наближається, — такого типу негритянки живуть на Ямайці. Я подумав про острови Сан-Андрес і Провіденсія. Перебрав у пам'яті всі Антільські острови. Молодиця була моїм першим шансом, але могла стати й останнім. "Чи розуміє вона по-іспанському?" — міркував я, намагаючись розгадати це з обличчя негритянки, котра безтурботно, все ще не помічаючи мене, ледь пересувала ноги у вкритих дорожньою курявою шкіряних пантофлях. Я так боявся втратити свій шанс, що мені запала в голову безглузда думка, буцімто, якщо заговорити з нею по-іспанському, вона не зрозуміє мене й залишить лежати на узбіччі.

— Хелло, хелло, — гукнув я стривожено.

Молодиця подивилася на мене великими від страху очима.

— Хелп мі! [15] — прокричав я, певний, що та мене розуміє.

Вона якось мить вагалася, обдивилася довкруг і, перелякана, побігла геть.

Чоловік, осел і собака

Я відчував, що помру від розпачу. Уявив себе на цьому місці мертвого, подзьобаного коршаками. Та враз знову почув собачий гавкіт. Він лунав усе ближче, і серце моє калатало сильніше. Я уперся долонями в землю. Підвів голову. Зачекав хвилину. Другу. Гавкіт чувся ще ближче. Раптом усе стихло. Лише з плескотом накочувалися хвилі і вітер шумів у кронах пальм. Проминула хвилина — мабуть, найдовша в моєму житті, — і на дорозі з'явився худючий собака, за ним плентався осел з двома кошиками. За ними блідий білошкірий чоловік в сомбреро і підкочених до колін штанах. За спиною в нього висів карабін.

Він вийшов з-за повороту дороги й одразу здивовано втупився в мене. Зупинився. Собака, задерши прямий хвіст, підійшов, щоб обнюхати мене. Чоловік мовчав не рухаючись. Тоді скинув карабін, уперши приклад в землю, не спускаючи з мене ока.

Не знаю чому, але я гадав, що можу бути де завгодно на Карібському узбережжі, тільки не в Колумбії. Не дуже впевнений, що він мене зрозуміє, я вирішив звернутися по-іспанському:

— Сеньйоре, допоможіть!

Мужчина відповів не одразу. Продовжував уважно розглядати мене, не моргаючи, з карабіном, упертим в землю. "Не вистачало тільки, щоб він увігнав у мене кулю", — відчужено подумав я. Собака облизував моє лице, але в мене не стало б сили відігнати його.

— Допоможіть! — повторив я з відчаєм, певний, що мужчина не розуміє мене.

— Що з вами? — лагідно запитав він.

Почувши його, я збагнув, що дужче за спрагу, голод і розпач мене мучило бажання розповісти комусь усе, що довелось пережити. Ковтаючи слова, випалив єдиним духом:

— Я Луїс Алехандро Веласко, один із моряків, які двадцять восьмого лютого впали в море з есмінця "Кальдас".

Я вважав, що весь світ неодмінно знає про цю подію. І щойно назву своє ім'я, чоловік кинеється допомагати мені. Але його обличчя лишалося незворушним. Він стояв, як і перед тим, і розглядав мене, навіть не відігнавши собаки, що облизував рану на моєму коліні.

— Ви курячий матрос? — запитав, гадаючи, либонь, що я плаваю на якомусь із каботажних суден, які перевозять свиней і свійську птицю.

— Ні. Я служу у військово-морському флоті.

Тільки тоді він поворухнувся. Взяв карабін, відкинув за спину сомбреро і проказав:

— Я відвезу до порту дріт і повернуся за вами.

Я відчув, що й другий шанс вислизає в мене з рук.

— Ви справді повернетесь? — благально перепитав я.

Чоловік запевнив мене. Мовляв, неодмінно повернеться.

По-дружньому всміхнувся і пішов собі позаду осла. Собака продовжував обнюхувати мене. Коли чоловік уже відійшов досить далеко, мені спало на думку гукнути йому вслід:

— Що це за країна?

І він, анітрохи не здивувавшись, гукнув у відповідь несподіване:

— Колумбія!

Розділ 13

Шістсот чоловік супроводять мене до Сан-Хуана

Він повернувся, як і обіцяв. Я навіть не чекав його так швидко — через якихось п'ятнадцять хвилин. Повернувся з ослom, порожніми кошиками і молодою негритьянкою, яка несла алюмінієвий казанок, — згодом я дізнався, що то була його жінка. Собака не відходив од мене. Він уже не облизував лице та рани. Не обнюхував мене. Ліг поруч зі мною й застиг у напівсні, поки на дорозі не з'явився осел. Тоді собака скочив і замахав хвостом.

— Ви не можете йти? — спитав чоловік.

— Побачимо, — відказав я.

Спробував звестися на ноги, але впав.

— Не можете, — мовив той, підхопивши мене.

Вдвох із жінкою вони посадовили мене на осла. І, підтримуючи мене під руки, гейкнули. Собака біг попереду.

Всюди над дорогою височіли пальми. В морі я вмирав од спраги. Але тут, їдучи на ослі вузькою звивистою дорогою, обабіч якої росли кокосові пальми, відчув, що не можу більше терпіти ні хвилини. Попросив чоловіка, щоб дав мені кокосового соку.

— В мене нема мачете.

Він збрехав. За паском у нього я помітив мачете. Якби тільки міг, я в цю мить зчепився б із ним, силою відібрав мачете, обдер кокос і з'їв до останку.

Вже потім я зрозумів, чому він не схотів дати мені соку. Мужчина ходив до оселі, розташованої за два кілометри від того місця, де знайшов мене, поговорив з тамтешніми людьми, і ті попередили, щоб він нічого не давав мені їсти, поки мене не огляне лікар. А найближчий лікар мешкав у Сан-Хуан-де-Ураба — два дні путі.

Менш ніж за півгодини ми дісталися до їхнього дому. Це була стара дерев'яна халупа з оцинкованим дахом, що притулилася край дороги. Нас зустріли троє чоловіків і дві жінки. Вони допомогли мені злізти з осла, провели в спальню і поклали в ліжку. Одна з жінок пішла на кухню, принесла в горщику відвар із кориці, вмостилася на краєчку ліжка і почала мене поїти. Після першої ложечки мені зробилося дуже погано. Після другої я відчув приплив сил. І вже не хотів більше пити, мені кортіло повідати про те, що зі мною сталося.

Багато разів я намагався переповісти свою історію. Четверо чоловіків і інші дві жінки незворушно стояли біля ліжка й дивилися на мене. Це нагадувало якусь церемонію. Якби я не радів, що врятувався від акул, від численних небезпек, які загрожували мені протягом десяти днів плавання, то, мабуть, подумав би, буцімто

переді мною інопланетяни.

Вимушене мовчання

Люб'язність, з якою жінка поїла мене, не залишала ніяких сумнівів. Щойно я розкривав рота, щоб почати розповідь, вона перебивала.

— Вам треба мовчати. Потім ви нам усе розкажете.

Я ладен був з'їсти все підряд. З кухні до спальні долинав смачний запах сніданку. Та всі мої благання були марні.

— Ми вас нагодуємо після того, як огляне лікар.

А лікар не з'являвся. Кожні десять хвилин мені давали ложечку підсолодженої води. Наймолодша з жінок, ще зовсім дівчинка, протерла мої рани ганчіркою, змоченою в теплій воді.

Чоловік, котрий знайшов мене при дорозі, звався Дамасо Імітела. О десятій годині ранку дев'ятого березня — того самого дня, коли я дістався берега, — він пішов до найближчого селища Мулатос і повернувся в супроводі кількох поліцейських. Вони теж нічого не знали про трагедію. В Мулатосі ніхто не знав. Туди не доходять газети. В одній крамничці стоїть електричний двигунець, там є радіоприймач, холодильник. Але радіоповідомлень вони не слухають. Коли Дамасо Імітела сповістив поліцейського інспектора, що знайшов мене, знесиленого, на березі і я нібито матрос з "Кальдаса", вони запустили двигунець і цілий день слухали радіоповідомлення з Картахени. Та по радіо вже не згадували катастрофи. Тільки ввечері пролунала коротка інформація. І тоді поліцейський інспектор, всі поліцейські і шістдесят мужчин Мулатоса вирушили мені на допомогу. Була перша година ночі, коли їхні голоси наповнили дім і розбудили мене, урвавши мій єдиний спокійний сон за останні дванадцять днів.

Вдосвіта у домі було вже повно людей. Усі мешканці Мулатоса — чоловіки, жінки, діти — знялися з місця, щоб побачити мене. Це була моя перша зустріч з юрбою, яка в наступні дні скрізь супроводила мене. Люди принесли кишенькові ліхтарики. Коли інспектор і майже всі його супутники зрушили мене з місця, здалося, ніби вони зривають спалену сонцем шкіру. А вони сперечалися за мене.

Було жарко. Я задихався серед безлічі людей, чиї обличчя виказували готовність захистити мене. Коли ми вийшли на дорогу, моє лице освітили численні ліхтарики. Вони засліпили мене, я тільки чув гомін юрби й уривчасті накази поліцейського інспектора. Я не знав, коли ми дістанемось куди-небудь. З тієї хвилини, як впав з есмінця, я тільки те й робив, що рухався в невідомому напрямку. І цього разу продовжував путь, не здогадуючись, куди саме, навіть не уявляючи, що збираються робити зі мною ці дбайливі, сердечні люди.

Розповідь про факіра

Дорога від того місця, де мене знайшли, до селища Мулатос довга й важка. Мене поклали в гамак, прив'язаний до двох довгих палиць. По двоє чоловіків з кожного кінця при світлі ліхтариків несли мене вузькою звивистою дорогою. Хоча процесія рухалася просто неба, від нагрітих ліхтариків було жарко, наче в приміщенні.

Мулатос — рибальське селище, там немає телеграфу. Найближче містечко Сан-

Хуан-де-Ураба, куди двічі на тиждень літають авіетки з Монтерії. Діставшись до селища, я подумав, що ми вже кудись прийшли. Сподівався одержати звістку про сім'ю. Але Мулатос стоїть на півдорозі.

Мене помістили в одному з домів, і все селище стало в чергу, щоб подивитися на мене. Я пригадав факіра, якого за два роки перед тим бачив у Боготі за п'ятдесят сентаво. Треба було простояти багато годин у довгій черзі, щоб уздріти факіра. За чверть години черга просувалася на півметра. Зайшовши до помешкання, де у скляному саркофазі лежав факір, ти вже нікого не хотів бачити. Хотілося швидше вийти звідти, щоб розім'яти ноги й подихати свіжим повітрям.

Єдина різниця між мною та факіром полягала в тому, що той лежав у скляному саркофазі. Факір не їв дев'ять днів. Я не їв десять днів у морі і ще один день, який провів, лежачи в спальні одного з будинків Мулатоса. Перед моїми очима проходили людські обличчя. Нескінченний потік білих і чорних людських облич. Дихати не було чим. Проте я вже так оклигав, що в мене вистачило почуття гумору подумати, чи не продає хтось за дверима квитки охочим подивитися на моряка, котрий зазнав корабельної аварії.

В такому ж самому гамаку мене понесли з Мулатоса до Сан-Хуан-де-Ураба. Юрба, що супроводила мене, збільшилася. Тепер за мною йшли принаймні шістсот чоловіків. А ще жінки, діти, домашня худоба. Дехто їхав на ослах. Але більшість йшли пішки. Простували майже цілий день. Шістсот чоловіків по черзі несли мене на чолі цієї процесії, і я відчував, як потроху вбираюся в силу. Гадаю, що Мулатос того дня знелюднів. З самого ранку працював електричний двигунець, і радіоприймач наповнив селище музикою. Це скидалося на ярмарок. А я — окраса ярмарку — лежав, прикутий до ліжка, поки все селище проходило перед моїми очима. І ті ж люди не пустили мене далі самого, а супроводили до Сан-Хуан-де-Ураба, розтягнувшись довгим караваном на цьому важкому шляху.

В дорозі мене мучили голод і спрага. Шматочки содового печива, ковточки води давали сили, але водночас викликали спрагу й голод. Наша з'ява в Сан-Хуані нагадала мені народні свята. Всі жителі невеличкого мальовничого містечка, обвіяного морськими вітрами, вийшли назустріч процесії. Було вжито заходів, щоб убезпечити мене від ґаволовів. Поліції вдалося стримати юрбу, що скупчилася на вулицях, аби споглядати мене.

Таким був кінець моїх мандрів. Умберто Гомес, перший лікар, котрий уважно мене обстежив, повідомив важливу новину. Він не говорив про це, поки не скінчив огляду, бо хотів упевнитися, що я не зомлію від його повідомлення. Тоді поплескав мене по щоці і, приязно усміхнувшись, мовив:

— Авіетка зараз доставить вас до Картахени. Там на вас чекає ваша сім'я.

Розділ 14

Мій героїзм полягав у тому, що я не хотів помирати

Ніколи б не подумав, що людина може перетворитися на героя лише тому, що десять днів пливла на плоту, потерпаючи від голоду й спраги. Але ж я не мав іншого

виходу. Якби пліт був оснащений, з запасом питної води, галет, компасом і снастями для рибальства, я так само лишився б живий. Та є одна різниця: до мене не ставилися б, як до героя. Отже, в даному разі героїзм полягає тільки в тому, що я за десять днів не помер від голоду й холоду.

Мене запитують, що відчуває герой. Не знаю, що відповісти. Я, приміром, почуваюся так само, як і раніше. Я не змінився ні внутрішньо, ні зовні. Сонячні опіки вже не болять. Рана на коліні затяглася. Я той самий Луїс Алеханд-ро Веласко. От і все.

Змінилися люди. Друзі стали ще більшими друзями. Вороги, хоч не думаю, що вони в мене є, зробилися, мабуть, більшими ворогами. Впізнавши на вулиці, мене розглядають, мов дивну тварину. Тому я не ношу форми, очікуючи, коли люди забудуть, що я десять днів плив на плоту без їжі й питва.

Найперше, що відчуваєш, зробившись великим цабе, ніби людям вдень і вночі за будь-яких обставин подобається вислуховувати, як ти розповідаєш їм про самого себе. Я зрозумів це у картахенському госпіталі для військових моряків, де перед моєю палатою поставили вартового, щоб ніхто не міг заговорити зі мною. Через три дні я вже цілком одужав, але не міг вийти з госпіталю. Знав, що коли мене звідти випустять, доведеться переповідати всім свою історію: вартові казали мені, що з усієї країни поприїздили журналісти, щоб робити репортажі й фотографувати мене. Один з них, який мав довжелезні — сантиметрів з двадцять — вуса, зробив більше п'ятдесяти знімків, та йому заборонили ставити мені запитання.

Інший, сміливіший, переодягнувшись у лікаря, ошукав вартового і пройшов до моєї палати. Він здобув блискучу й заслужену перемогу, але змарнував час.

Історія одного репортажу

У палаті дозволялося бути тільки моєму батькові, вартовим, лікарям та санітарам госпіталю. Одного дня увійшов лікар, якого я досі не бачив. Молодий, у білому халаті й окулярах, з фонендоскопом. Він з'явився несподівано, не зронивши ні слова.

Черговий унтер-офіцер здивовано дивився на нього. Попросив показати документи. Молодий лікар обшукав усі кишені, знітився й сказав, що забув їх. Тоді черговий унтер-офіцер заявив, що тому забороняється розмовляти зі мною без спеціального дозволу начальника госпіталю. Вдвох вони пішли до начальника. Повернулися через десять хвилин.

Черговий унтер-офіцер зайшов перший і попередив:

— Йому дозволено обстежити вас протягом п'ятнадцяти хвилин. Це психіатр із Боготи, хоча мені здається переодягненим репортером.

— Чому вам так здається? — запитав я.

— Він надто переляканий. До того ж, навіщо психіатру фонендоскоп?

А проте він десять хвилин розмовляв із начальником госпіталю. Йшлося про медицину, психіатрію. В розмові вони вживали дуже складну медичну термінологію і швидко досягли згоди. Тому він і одержав дозвіл поспілкуватися зі мною протягом п'ятнадцяти хвилин.

Коли молодий лікар знову увійшов до палати, мені, мабуть, після застереження

унтер-офіцера теж здалося, що переді мною не лікар. Не скидався він і на репортера, хоча, правду кажучи, доти мені не доводилось бачити жодного репортера. Він нагадував швидше переодягненого священника. Відвідувач, здавалося, не знав, з чого почати. Насправді ж він думав про те, як спекатися чергового унтер-офіцера.

— Дайте мені, будь ласка, аркуш паперу.

Можливо, лікар гадав, що унтер-офіцер піде по папір до канцелярії. Але той мав наказ не залишати мене. Тож не пішов нікуди, а визирнув у коридор і прокричав:

— Негайно принесіть чистого паперу.

За хвилину принесли папір. Збігло більше п'яти хвилин, а лікар досі не поставив мені жодного запитання. Лише після того, як принесли папір, він розпочав обстеження. Простягнув мені аркуш і попросив, щоб я намалював корабель. Я намалював корабель. Тоді він попросив, щоб я підписав малюнок, — я виконав його прохання. Потім він зажадав, щоб я намалював сільський будинок. Я дуже старався, домалював навіть платанове дерево поруч із будиночком. Він попросив, щоб я поставив свій підпис і під цим малюнком. І тоді я переконався, що це й справді переодягнений репортер. Проте відвідувач запевняв, що він лікар.

Коли я скінчив малювати, він уважно оглянув малюнки, щось пробубонів і став розпитувати про мої мандри. Унтер-офіцер втрутився й нагадав, що подібні запитання заборонені. Тоді він оглянув моє тіло, як це звичайно роблять лікарі. Руки в нього були холодні мов крига. Якби унтер-офіцер доторкнувся до них, то викинув би відвідувача з палати. Та я промовчав, бо його переляк і те, що він, мабуть-таки, був репортером, викликали в мене симпатію. Перш ніж скінчилися дозволені п'ятнадцять хвилин, відвідувач кулею вискочив з палати, прихопивши малюнки.

Що тут зчинилося наступного дня! Малюнки з'явилися на першій сторінці "Ель Тьємпо" з позначками й підписами. "Я був тут" було надруковано під стрілкою, що вказувала на один з містків на палубі. Це була неправда, бо я тоді був не на містку, а на кормі. Але ж малюнки були мої.

Мені сказали, що я можу виправити помилку. Спростувати. Це видалося мені безглуздом. Репортер, який переодягся в лікаря, щоб проникнути у військовий госпіталь, викликав у мене захоплення. Якби він дав мені зрозуміти, що насправді є репортером, я придумав би, як позбутися унтер-офіцера. Адже того дня я вже мав дозвіл розповідати про своє плавання.

Зиск від цієї історії

Пригода з переодягненим репортером наштовхнула мене на цілком очевидну думку, що газети виявляють цікавість до мого десятиденного плавання. Цікавість була загальна. Друзі не раз просили переповісти їм мою історію. Коли я, майже повністю одужавши, прибув до Боготи, то пересвідчився, що життя моє зазнало змін. Мене з почестями зустрічали в аеропорту. Президент республіки вручив нагороду. Привітав мене з подвигом. Мені надали звання кадета.

Крім того, тепер я мав те, на що й не розраховував: пропозиції від різних видань. Я був дуже вдячний своєму годиннику, який точно йшов під час моєї одіссеї. Та не

сподівався, що це прислужиться якимось фабрикантам годинників. Проте вони подарували мені п'ятсот доларів і новий годинник. За те, що жував жуйку певного гатунку й повідомив про це в рекламі, я одержав тисячу доларів. Доля судила, щоб за іншу рекламу фабриканти взуття заплатили мені дві тисячі песо. За те, що моя історія транслювалася по радіо, мені дали п'ять тисяч. Я ніколи не уявляв, як це вигідно, — десять днів потерпати від голоду й спраги у відкритому морі. Але ж так воно є насправді: за цей час я одержав майже десять тисяч песо. А проте й за мільйон не згодився б, щоб усе повторилося знову.

В моєму житті героя немає нічого особливого. Я прокидаюся о десятій ранку, йду до кав'ярні, щоб погомоніти з друзями, або до якоїсь редакції, де на основі моїх пригод розробляють нову рекламу. Майже щодня ходжу в кіно. І завжди з подружкою. От тільки ім'я подружки не можу відкрити, бо воно зарезервоване.

Щодня одержую звідусіль листи. Пишуть незнайомі люди. З Перейри я одержав предовгу поему, підписану ініціалами Х. В. К., — в ній згадуються плоти та чайки. Мері Едресс, котра замовляла месо за упокій моєї душі в той самий час, коли я плив навімання в Карібському морі, часто пише мені. Вона надіслала свій портрет із дарчим написом, відомий уже читачам.

Я розповідав свою історію по телебаченню й по радіо. Крім того, переповідав її друзям. Переповів її одній старій удові, яка запросила мене до себе й показувала товстезний альбом з фотографіями. Дехто каже мені, що вся ця історія суцільна вигадка. І тоді я запитую цих людей: що ж я тоді протягом десяти днів робив у морі?